

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vývoj bezpečnostních strategií USA po studené válce
vůči globálnímu terorismu**

Veronika Suková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Vývoj bezpečnostních strategií USA po studené válce
vůči globálnímu terorismu**

Veronika Suková

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Ráda bych poděkovala PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

1 ÚVOD	1
2 VYMEZENÍ POJMŮ	5
2.1 Národní bezpečnostní strategie	5
2.2 Globální terorismus	6
3 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE USA VŮČI GLOBÁLNÍMU TERORISMU I.....	13
3.1 Prezidentství George Herberta Walkera Bushe 1989–1993.....	13
3.1.1 První funkční období 1989–1993	13
3.1.1.1 Bezpečnostní strategie USA 1989–1993	15
3.2 Prezidentství Williama Jeffersona Clintona.....	18
3.2.1 První funkční období 1993–1996	19
3.2.1.1 Bezpečnostní strategie USA 1993–1996	20
3.2.2 Druhé funkční období 1997–2001	25
3.2.2.1 Bezpečnostní strategie USA 1997–2001	26
4 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE USA VŮČI GLOBÁLNÍMU TERORISMU II.	29
4.1 Prezidentství George Walkera Bushe.....	29
4.1.1 První funkční období 2001–2005	30
4.1.1.1 Bezpečnostní strategie USA 2001–2005	31
4.1.2 Druhé funkční období 2005–2009	34
4.1.2.1 Bezpečnostní strategie USA 2005–2009	34
4.2 Prezidentství Baracka Obamy	36
4.2.1 První funkční období 2009–2013	37
4.2.1.1 Bezpečnostní strategie USA 2009–2013	38
4.2.2 Druhé funkční období 2013–současnost.....	39
4.2.2.1 Bezpečnostní strategie USA 2013–současnost	40
5 ZÁVĚR	43
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48
7 RESUMÉ	59
8 PŘÍLOHY.....	60

1 ÚVOD

Zahraničně-bezpečnostní strategie Spojených států amerických jsou nedílnou součástí americké bezpečnostní kultury¹. Dokumenty bezpečnostních strategií USA jednoznačně představují nejdůležitější prvky udávající směr zahraniční politiky USA. Za stěžejní rámec všech bezpečnostních strategií USA jsou obecně považovány Národní bezpečnostní strategie USA (*National Security Strategy*), (dále jen NSS USA), ze kterých vycházejí další strategické dokumenty. Prostřednictvím NSS vytváří americký prezident, jeho administrativa a bezpečnostní instituce USA jasnou vizi bezpečnostních strategií (Khol 2005: 72).

Po skončení bipolárního konfliktu došlo k zásadním změnám v mezinárodních bezpečnostních vztazích. Důležitý zlom nastal především ve vnímání hrozby světové války (Eichler 2011: 10). Hrozba zničující války mezi zneprátelenými bloky po konci studené války zcela zanikla. Namísto této největší bezpečnostní hrozby, v éře studené války, se začala profilovat jiná, relativně nová bezpečnostní rizika a hrozby. Jedním nejvíce diskutovaným a zkoumaným fenoménem bezpečnostních rizik a hrozeb doby po skončení studené války byl terorismus (Eichler 2009a: 457). To, co bývá označováno jako globální terorismus², bylo z počátku 90. let 20. století vnímáno jako bezpečnostní riziko. V průběhu 90. let 20. století se na toto riziko začalo nahlížet jako na celosvětovou hrozbu (Eichler 2009a: 457–458). Ke změně chápání tohoto fenoménu přispěly teroristické útoky v 90. letech minulého století vedené zejména vůči USA.

Prostřednictvím bezpečnostních strategií USA reagují na vývoj a důsledky nejružnějších potenciálních rizik a hrozeb ve jménu ochrany amerického obyvatelstva a amerických národních zájmů. V období od konce studené války až po současnost, tedy za prezidentství celkem čtyř prezidentů (George H. W. Bushe, Billa Clintona, George W. Bushe, Baracka Obamy), USA vytvářely své bezpečnostní strategie souběžně s narůstající hrozbou globálního terorismu.

---

¹ Pojem bezpečnostní kultura chápeme jako oblast hlavních bezpečnostních cílů státu, které reagují na změnu hrozeb a referenčních objektů (Eichler 2011: 38).

² Ač někteří autoři časově zařazují pojem globální terorismus až po teroristických útocích ze dne 11. září 2001, v naší práci tento termín budeme používat pro označení terorismu od konce studené války, jakožto terorismu působícího na globální úrovni.

Důležitým mezníkem ve vývoji bezpečnostních strategií je 11. září 2001, kdy se USA staly terčem jednoznačně největších teroristických útoků v dějinách lidstva. Po těchto událostech USA zahájily globální válku proti terorismu (*War on Terror*). V tomto směru zcela změnila svou bezpečnostně-zahraněční politiku vůči teroristické hrozbě. Většina autorů se rozbořením bezpečnostních strategií USA zabývá zejména po teroristických útocích z 11. září 2001. Jen několik málo autorů bylo osloveno výzkumem bezpečnostních strategií vůči hrozbě globálního terorismu před rokem 2001.

Cílem této práce je dosáhnout hlubšího porozumění vývoje bezpečnostních strategií USA po studené válce vůči hrozbě globálního terorismu, zejména pomocí metody analýzy dokumentů bezpečnostních strategií vydaných po roce 1989. Konkrétně tedy za úřadování amerických prezidentů George H. W. Bushe, Williama J. Clintona, George W. Bushe a Baracka Obamy. Prostřednictvím obsahové analýzy primárních a sekundárních zdrojů bezpečnostních strategií USA, zodpovíme na otázku, jakým způsobem se od konce studené války až po současnost měnila interpretace hrozby globálního terorismu v rámci stěžejních bezpečnostních dokumentů, především v NSS USA.

Nejen, že se v práci budeme zabývat analýzou již zmíněných bezpečnostních dokumentů, naléhavost hrozby globálního terorismu budeme v práci průběžně reflektovat na počtu zmíněných slov spjatých s terorismem v jednotlivých NSS USA.

Například pro prezidenta George H. W. Bushe, který se ujal prezidentského úřadu v roce 1989, eliminace a boj proti terorismu nebyl v bezpečnostní oblasti na prvním místě. Za jeho úřadování se nezformovala žádná konkrétní bezpečnostní politika USA vůči tomuto fenoménu. Bill Clinton pouhý měsíc po své inauguraci musel čelit zdařeným teroristickým útokům na Světové obchodní centrum v roce 1993. Jako reakci na tento čin prezident Clinton vydal konkrétní direktivy a aktivně spolupracoval na protiamerické politice vůči terorismu. Za prezidentství George W. Bushe došlo k největším teroristickým útokům v USA vůbec. Tento prezident zahájil tzv. válku proti teroru, zejména proti státům Blízkého východu. Současný prezident USA Barack Obama je přesvědčen, že podoba globálního terorismu se v minulých letech změnila. USA by se podle Obamy měly více ubírat směrem cílených a úderných strategií zaměřených na zničení konkrétních organizací a sítí (Ditrych 2010: 228).

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. V první části se budeme věnovat vymezení hlavních pojmů, jimiž jsou bezpečnostní strategie a globální terorismus. V druhé části se budeme věnovat chronologickému vývoji bezpečnostních strategií vůči globálnímu terorismu po studené válce až do současnosti. V rámci úřadování jednotlivých prezidentů a jejich administrativ, budou představeny národní bezpečnostní strategie a další doktrinální dokumenty bezpečnostní politiky USA. V této části rovněž zmíníme kontext událostí, které bezprostředně vedly k vydání konkrétních bezpečnostních strategií USA. V obecné rovině pak zmíníme ty nejzásadnější důsledky, které konkrétní bezpečnostní strategie přinesly pro zahraniční politiku USA.

V první části práce se budeme zabývat bezpečnostními strategiemi, respektive národními bezpečnostními strategiemi USA, jakožto nejvýše postavenými plánovacími dokumenty bezpečnostní a zahraniční politiky USA. Nejprve si vymežíme pojem NSS jako takový, poukážeme na jejich právní ukotvení a význam při tvorbě bezpečnostní politiky USA. Zaměříme se také na místo, které NSS zaujímají v hierarchii s ostatními bezpečnostně-strategickými dokumenty USA. Následně si vymežíme pojem globální terorismus. Nejprve se zaměříme na definici pojmu globální terorismus. Dále se budeme zabývat časovým vymezením tohoto fenoménu. V obecné rovině představíme, jakým způsobem se tento typ terorismu liší od jiných. Stručně se seznámíme s jeho aktéry, taktikami a základními ideami.

V druhé části se budeme podrobně zabývat analýzou bezpečnostních strategií USA. Podrobná analýza dokumentů bezpečnostních strategií bude probíhat v rámci časového vymezení úřadu konkrétního prezidenta od konce studené války do současnosti. Ve třetí kapitole budeme analyzovat bezpečnostní strategie za prezidentství George H. W. Bushe v letech 1989–1993 a Billa Clintona v letech 1993–2001. Ve čtvrté kapitole se budeme věnovat analýze bezpečnostních strategií za prezidentství George W. Bushe v letech 2001–2009 a Baracka Obama od roku 2009 po současnost. V obou těchto kapitolách bude zmíněný kontext událostí vedoucí k vydání bezpečnostních strategií USA. V obecné rovině se zmíníme o stěžejních důsledcích konkrétních bezpečnostních strategií USA.

Rozdělení analýzy bezpečnostních strategií USA do dvou kapitol v praktické části má své odůvodnění. Mezníkem je rok 2001, jelikož představuje zlomový okamžik ve vnímání hrozby globálního terorismu (nejen) v USA. V souvislosti s tímto faktem se výrazně mění i bezpečnostní strategie vůči této problematice. Čtenář získá ucelenější pohled na problematiku vývoje bezpečnostních strategií USA před a po roce 2001.

Při psaní této práce jsme čerpali jak z českých, tak ze zahraničních publikací a článků. Primární zdroje této práce jsou NSS USA. Tyto dokumenty jsou v USA vymezeny zejména v právní podobě. Proto budeme čerpat z pramenů americké jurisdikce, hlavně tedy z veřejného zákona (*Goldwater-Nichols Act of 1986*), ve kterém jsou dokumenty bezpečnostních strategií USA právně vymezeny. Pro doplnění pojmu využijeme českou literaturu zabývající se touto problematikou. Za stěžejní české zdroje této kapitoly můžeme mimo jiné považovat článek *Národní bezpečnostní strategie USA* od Radka Khola a několik dalších publikací od Jana Eichlera. Sekundární dokumenty bezpečnostních strategií USA tvoří inaugurační projevy prezidentů USA, zvláštní nařízení, direktivy, prohlášení a zprávy týkající se bezpečnostní politiky vůči globálnímu terorismu. Většina těchto sekundárních dokumentů pochází z internetového zdroje *The American Presidency Project*.

Pro stručné doplnění informací praktické části práce budeme pracovat rovněž s českými a zahraničními publikacemi. V rámci vymezení pojmu globální terorismus vycházíme především z cizojazyčné literatury autorů, kteří se terorismem dlouhodobě zabývají. Jsou to například Walter Laqueur nebo Bruce Hoffmann. Z českých autorů čerpáme z publikací Jana Eichlera a Radany Makariusové. Dále budeme pracovat s monografiemi a články od Stevena Hooka, Betha A. Fischera, Henryho Kissingera, Emila Souleimanova, Richarda A. Clarkeho nebo publikace od Melvyna P. Lefflera.

2 VYMEZENÍ POJMŮ

2.1 Národní bezpečnostní strategie

NSS USA představuje obecně formulovaný dokument bezpečnostních strategií USA, který je přístupný široké veřejnosti. V rámci hierarchického zařazení by tento dokument měl v ideálním případě sloužit jako rámec pro další strategické a bezpečnostní dokumenty USA. NSS je tedy plánovací dokument, od kterého se odvíjejí další bezpečnostně strategické doktríny a dokumenty. NSS USA jsou programové dokumenty, které je nutné poměřovat s realitou ve smyslu naplňování hlavních cílů a principů těchto dokumentů. Teprve poté je možné zjistit, do jaké míry byla konkrétní NSS USA programově realistická (Khol 2005: 72).

Z hlediska právního ukotvení těchto dokumentů jsou NSS USA primárně obsaženy ve veřejném zákoně 99-433 (*Public Law 99-433*) Goldwater-Nicholsonův zákon z roku 1986 (*Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*). Tento zákon, byl v roce 1986 schválen Kongresem USA jako reforma Zákona o národní bezpečnosti z roku 1947 (*National Security Act of 1947*). Zákon vznikl pod záštitou senátora Barryho M. Goldwatera a kongresmana Williama Nicholse (Roman 2007). Tato velká reorganizace měla Kongresu přinést větší kontrolu nad zahraniční, bezpečnostní a obrannou politikou celkově (Khol 2005: 72). Reforma Zákona o národní bezpečnosti z roku 1947 mimo jiné napomohla USA ve formulaci svých střednědobých a dlouhodobých bezpečnostních strategií vůči konkrétním jevům (Khol 2005: 72).

Každý americký prezident je povinen dokument NSS USA předložit do 18 měsíců od své inaugurace (Khol 2005: 72). Z hlediska obsahové stránky těchto dokumentů musí NSS, dle Goldwater-Nicholsonového zákona z roku 1986, obsahovat jednak cíle a zájmy USA, které představují z hlediska bezpečnosti zvláštní význam. Dále pak v těchto dokumentech musí být definována zahraniční politika USA, americké zahraničně politické závazky vůči jiným zemím. Jsou zde také zmíněny prostředky USA, které slouží k potlačení potenciálních agresorů. V dokumentu rovněž najdeme krátkodobé a dlouhodobé návrhy na použití vojenských, ekonomických, diplomatických a jiných možností americké národní moci v rámci ochrany a prosazování národních zájmů a cílů USA. Mimo jiné by tyto dokumenty měly

obsahovat i další stěžejní informace, které mohou být užitečné v informování Kongresu o NSS USA (Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986: 85–86).

Obecně jsou NSS programové dokumenty USA, které jsou nezbytné pro plánování bezpečnostně strategických cílů a zájmů USA. Dokument slouží taktéž pro zpřehlednění a ucelení pohledu na zahraničně bezpečnostní politiku USA.

2.2 Globální terorismus

Fenomén terorismu jako takový lze v dějinách lidstva vyzorovat již od prvního století našeho letopočtu³ (Reimer-Žídková 2010: 52). S ohledem na dějiny a přítomnost naší společnosti můžeme tvrdit, že tento fenomén - ač v odlišných formách - nás neustále doprovází.

S koncem posledního století se charakter terorismu výrazně změnil. Povaha terorismu se změnila zejména v jeho geografickém rozsahu. Profil samotných útočníků, tedy teroristů a teroristických skupin, cílů a používaných taktik se také výrazně podílel na celkové proměně tohoto staronového fenoménu. Samotné vnímání faktu, že terorismus není riziko, ale globální bezpečnostní hrozba, se s koncem studené války také změnilo (Eichler 2009b: 159).

Pojem a význam slova terorismus byl definován ve Francii v 18. století, konkrétně v roce 1798, kdy byl publikován francouzský slovník⁴, ve kterém byl termín terorismus zanesen jako *systeme, regime de la terreur*. Označení *la terreur* se v revoluční Francii používalo pro pojmenování vlády teroru spolku Jakobínů (Laqueur 2001: 6). Avšak v době jakobínské vlády byl termín teror používán v pozitivním slova smyslu. Lídr Jakobínů, Maximilián Robespierre, věřil, že cesta k demokracii vede prostřednictvím revoluce a vlády teroru (Hoffman 2006: 3). Slovo teror vychází z latinského slova *terrere*, což v překladu znamená strašit, děsit nebo pouštět hrůzu.

---

³ Rané období terorismu je spojováno zejména s židovskou, nábožensko-politickou skupinou zélótů (pod latinským názvem známy jako sikariové). Tato struktura bojovala primitivními zbraněmi pod náboženskou pohnutkou. Stavěla se proti tehdejšímu Římskému impériu, které okupovalo oblast Blízkého východu (Reimer-Žídková 2010: 52).

⁴ Francouzský slovník *Dictionnaire de l'Académie française* (Laqueur 2001: 6).

V podstatě slova teror a terorismus znamenají šířit strach. Avšak z terminologického hlediska tyto dva pojmy nenesou stejný význam⁵ (Makariusová 2014: 11).

V rámci vymezení pojmu terorismus nelze jasně definovat, která z mnoha definic je nejpřesnější. S ohledem na historický vývoj a charakter terorismu je téměř nemožné se dobrat té nejjednoznačnější definice, která by mohla spolehlivě pokrýt všechny variace terorismu všech dob (Laqueur 2001: 7). Podle Waltera Laquera existuje více podob terorismu. V každém případě je podle něho důležité pracovat s více *ad hoc* definicemi terorismu (Laquer dle Souleimanov 2010a: 33).

Zejména po teroristických útocích 11. září 2001 se terorismus a jeho terminologické vymezení stalo velmi diskutovaným tématem. Tento fakt také přispěl do diskuse o tom, co lze a nelze považovat za terorismus. Snahu o definování tohoto fenoménu jeví jednak autoři zabývající se touto problematikou, tak i nejrůznější státní a nestátní instituce působící na úrovni jednotlivých států. Podle Radany Makariusové neschopnost dosažení jednotné definice terorismu tuto hrozbu činí ještě významnější (Makariusová 2013: 16). Dle jejího tvrzení celý fenomén nabývá na důležitosti, zejména v oblasti chápání jeho konceptu v mezinárodních a bezpečnostních vztazích.

Například definice terorismu podle ministerstva obrany USA terorismus označuje jako „záměrné používání násilí s cílem vyvolávat strach a jeho prostřednictvím nutit veřejnou správu nebo společnost, aby udělala něco, nebo naopak neudělala. Cíle terorismu mají ideologickou, náboženskou nebo politickou povahu.“ Dle ministerstva zahraničních věcí USA je teroristou každý člověk, který se „po předchozí tajné přípravě, veden politickou pohnutkou, záměrně dopustí násilí na takových cílech, které nejsou ozbrojeny a jeho hlavním cílem je ovlivnit veřejné mínění.“ (Eichler 2009b: 172). FBI (*Federal Bureau of Investigation*) v definici terorismu zdůrazňuje politickou nebo sociální motivaci teroristů, kteří používají neoprávněnou a nepovolenou sílu a násilí vůči osobám nebo vůči hmotným statkům. Všechny tyto americké definice se shodují v plánovaném uskutečňování násilných akcí, které jsou politického charakteru. Tyto akce se organizují na nižší než státní úrovni a útočí zejména na nevojenské cíle (Eichler 2009b: 172). NSS USA z roku

---

⁵ Teror je uplatňován ze strany legitimní autority tedy „teror shora“. Pojem terorismus je naopak čin nestátních aktérů tedy „teror zdola“ (Makariusová 2013: 12).

2002, za prezidentství G. W. Bushe, terorismus označuje jako zcela uvážené, politicky motivované násilí páchané na nevinných civilistech (NSS USA 2002: 5).

V naší práci budeme pracovat zejména s poslední definicí terorismu, tedy s vymezením vyplývajícím z NSS USA z roku 2002. K této definici je třeba podotknout, že za nevinné civilisty mohou být považováni i příslušníci konkrétní válčící armády mimo frontovou linii. Podle Souleimanova teroristé mohou mířit na vojenské či státní cíle, přitom však nevyklučují oběti mezi civilním obyvatelstvem⁶ (Souleimanov 2010a: 41). Tento fakt je pro naši práci velmi důležitý. Za teroristické útoky budeme označovat i takové útoky, které byly cíleny na vojenské cíle, při kterých utrpěli i civilisté⁷.

V rámci chronologického a terminologického vymezení pojmu globální terorismus je třeba v obecné rovině představit nejdůležitější vývojové etapy moderního⁸ terorismu. Jedno z nejznámějších vymezení vývoje terorismu je považováno vymezení publikované v 90. letech minulého století autorem Davidem C. Rapoportem. I přesto, že Rapoportovo vývojové vymezení terorismu nezohledňuje události z 11. září 2001 a může se zdát neaktuální, jeho konceptualizace z pohledu jeho časového vývoje je jednou z nejuznávanějších vůbec⁹ (Makariusová 2013: 38). Stejně tak jako u definice terorismu, tak u chronologického vymezení tohoto fenoménu je obtížné najít dvě stejné.

V práci budeme vycházet z vývojové konceptualizace terorismu od českého autora Jana Eichlera, konkrétně tedy z publikace *Mezinárodní bezpečnost v době*

---

⁶ Emil Souleimanov v publikaci *Terorismus: Pokus o porozumění* označuje tyto cíle, tedy státní a armádní za diverzně-teroristické. Čistě teroristické cíle jsou namířeny zcela proti civilním cílům. Dále rozlišuje tzv. diverzní cíle, které jsou výlučně namířeny na vojenské objekty a nejsou považovány za terorismus, nýbrž za guerillu (Souleimanov 2010: 41).

⁷ Například teroristický útok na prezidenta George H. W. Bushe (Drehle-Smith 1993), teroristický útok na vojenskou budovu v Rijádu v roce 1995 (CNN 1995), nebo teroristický útok na americké armádní síly v Khobar Tower v Saúdské Arábii v roce 1996 (U. S. Department of Defense).

⁸ V rámci časového vymezení termínu jde o terorismus od začátku 19. století (Laqueur 2000: 10).

⁹ David C. Rapoport v knize *Encyklopedia of Violence, Peace and Conflict* (Eichler 2009: 164), definuje čtyři základní vlny terorismu na časové ose od roku 1880 (Reimer-Židková 2010: 52). První vlna terorismu je anarchická. Spočívá zejména v anarchicky motivovaných skupinách, které v té době působily na státní úrovni. Druhá vlna terorismu vychází z dekolonizačního procesu mezi první a druhou světovou válkou. Podle Rapoportu druhá vlna terorismu usilovala o ukončení koloniálních vazeb. Třetí vlna terorismu vychází z činnosti levicových a marxistických skupin v Evropě. Je řazen do časového rozmezí poslední třetiny 20. století až konec 80. let. Poslední vlna terorismu je ovlivněna náboženským fundamentalismem. Souvisí se sovětskou invazí do Afghánistánu a s islámskou revolucí v Íránu. Každá z těchto vývojových etap trvá přibližně 40 let (Makariusová 38–39).

globalizace, zejména kvůli její jednoduchosti a přesnosti. Eichler zmiňuje tři hlavní vývojové etapy terorismu. Chronologicky vzato jde o národní terorismus, mezinárodní terorismus a globální terorismus (Eichler 2009b: 164–166).

Národní terorismus je uskutečňován uvnitř hranic jednoho konkrétního státu. Jde o vnitropoliticky motivovaný terorismus, jehož cílem je vynucení zásadních politických změn uvnitř státu. V případě tohoto typu terorismu velmi často platí, že teroristé se mnohdy mohou stát politickými představiteli země, ve které působí. Již v 80. letech 19. století se tento typ terorismu objevoval v tehdejšímu Rusku, kde si teroristé vynucovali změnu v oblasti prozápadní politiky Ruska. V tomto případě terorismu působily i organizace jako ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*) či IRA (*Irish Republican Army*), zejména ve snaze o odtržení určitého území od konkrétního státu. Dalším typem je mezinárodní terorismus. Tato forma terorismu spočívá v teroristických útocích, které směřují přes státní hranice. Mezinárodní terorismus si kladl mnohem větší nároky než terorismus národní. Nejenže si vynucoval změny na vnitropolitické úrovni, tento typ terorismu navíc vyžadoval změny v zahraniční politice jednotlivých států. To znamená, že cílem mezinárodních teroristů bylo donutit konkrétní stát, aby v určité části světa přestal prosazovat své zájmy na základě jeho zahraniční politiky. Podle Jana Eichlera poslední vývojovou etapou terorismu je globální terorismus. Globální terorismus se podle tohoto autora všeobecně vymezuje po 11. září 2001, kdy se USA staly terčem největších teroristických útoků všech dob. Podstata tohoto typu terorismu tkví v globálním rozměru teroristických organizací. Aktéři globálního terorismu se snaží uškodit největším hybatelům globalizace, tedy nejmocnějším státům světa (Eichler 2009b: 164–165). Radana Makariusová s faktem, že se obecně globální terorismus datuje až po 11. září 2001 nesouhlasí. Tvrdí, že kořeny tohoto specifického terorismu jsou daleko starší. Globální terorismus je podle Makariusové založen na existenci globálního džihádu¹⁰. Jeho počátky obecně datujeme do sovětské války v Afghánistánu, kde byla tato ideologie započata (Makariusová 2013: 51).

Domnívám se, že tento fakt je pro naši práci velmi důležitý, z hlediska časového upřesnění tohoto fenoménu. Budeme proto v naší práci kalkulovat s

---

¹⁰ V muslimském světě je džihád označován jako určitý životní styl či pozitivní úsilí především pokud je s ním spojeno odříkání (Pohly-Durán 2001: 17–18). V podstatě termínu jde o usilování lepšího života pro sebe a své nejbližší. Novodobý termín globální džihád zdůrazňuje především boj muslimů za vytvoření zcela nového kalifátu globální úrovně (Makariusová 2013: 57).

termínem „globální“ terorismus. Zvláště z důvodu podstaty tohoto pojmu, tedy z globálního rozměru teroristických sítí. Také ale z důvodu jeho ideologie, globálního džihádu.

Globální terorismus je velmi často spojován s působením teroristických organizací, jejichž podstata je založena na radikální islamistické ideologii nazývané islámským fundamentalismem. Tato ideologie vychází z islámu a jejím hlavním cílem je snaha vytvořit lepší islámskou společnost. Hlavní nepřítel, podle islámských fundamentalistů, je Západ (Makariusová 2013: 54–55). Nenávist islámských fundamentalistů vůči Západu tkví zejména v hodnotách západní civilizace. Podle George W. Bushe je to zejména proto, že radikální islamisté popírají základní hodnoty, jako je demokracie, svoboda náboženství a vyjadřování, snášenlivost, tolerance žen, židů a křesťanů (Eichler 2009b: 179–180). Pro islámské fundamentalisty je nejdůležitější boj v oblasti techniky, ekonomiky, ale i vědy s nadřazeností Západu (Makariusová 2013: 54–55). Na počátku 21. století se radikální islamisté, prostřednictvím teroristických útoků na nejrůznější aspekty USA, pokoušeli tuto zemi donutit ke změně své zahraniční politiky na Blízkém východě. Pro naši práci budou stěžejní teroristické útoky namířené vůči zahraniční politice USA. Z počátku budeme vycházet převážně z útoků, které působily na USA zvenčí, mimo jejich státní hranice. Zlom nastane v roce 2001, kdy byly USA napadeny teroristy uvnitř svého teritoria

Hlavní podstatou globálního terorismu je existence rozsáhlé celosvětové sítě teroristických činitelů. Teroristická síť je tvořena lidmi, kteří pocházejí z nejrůznějších koutů světa. I přes fakt, že islamistická ideologie vnímá Západ jako hlavního nepřítele, členové teroristických organizací velmi často pocházejí ze zemí západní civilizace. Na počátku 21. století sociální síť teroristických organizací byla tvořena miliardou lidí, tedy jednou šestinou lidstva, kteří měli pocit křivdy a nespravedlnosti vůči rostoucímu vlivu Západu (Eichler 2009a: 477).

Globální teroristické organizace si za své cíle vybírají nejen politicky aktivní osobnosti, státy, organizace ale zejména i civilisty. Tyto cíle totiž pro teroristy představují určitý referenční objekt, které jsou nejvhodnější pro vynucení si určitých požadavků na konkrétním státu.

Nejznámější teroristická skupina působící na úrovni globálního terorismu je al-Káida. Důvodem jejího podrobnějšího vymezení je skutečnost, že tato islamistická organizace zaútočila na USA v podobě největších teroristických útoků v dějinách lidstva. Pod vedením Usáma bin Ládina se stala dominantním protiamerickým odporem. Odpor, jak již bylo zmíněno, vyvrcholil událostmi 11. září 2001, kterému předcházelo několik dalších teroristických útoků zaměřených převážně na americké ambasády na Blízkém východě nebo na americké vojenské základny na Blízkém východě (Eichler 2009a: 467). Tato radikální organizace tedy představovala a nadále představuje jednu z největších bezpečnostních hrozeb pro USA po skončení studené války v oblasti terorismu.

Ideologické kořeny této tradiční teroristické organizace sahají do dob sovětské invaze v Afghánistánu, kdy se al-Káida začala formovat. Usáma bin Ládín spolu s Abdalláhem Azzámem¹¹ se stali ústředními postavami v boji proti sovětské okupaci v Afghánistánu (Gray 2005: 85).

V roce 1996 Usáma bin Ládín publikoval v londýnském *al-Quds al-Arabi* fatvu¹² pod názvem *Vyhlášení války proti americké okupaci země a dvou svatých míst*, ve které veřejně deklaroval válku USA, tedy všem křesťákům a křesťanům. Na základě tohoto dokumentu vznikla náboženská základna al-Káidy s názvem Islámská fronta proti židům a křesťákům (Makariusová 2013: 107–108). Fakt, že al-Káida je v nepřetržité válce s USA nedokládá jen oficiální vyhlášení války ze strany této teroristické organizace v roce 1996. *War on Terror*, tedy válku proti teroru deklarovala v roce 2002 i Bushova administrativa v dokumentu NSS USA jako reakci na události z 11. září 2001 (NSS USA 2002).

Avšak tato teroristická organizace nebyla jedinou, která na USA (potažmo celý Západ) plánovala útočit. Jako další můžeme zmínit například Hamás nebo Hizballáh (U.S. Department of State nedatováno a), které měly na svědomí několik teroristických útoků na USA v 90. letech 20. století.

Jednoznačné vymezení definice terorismu je velmi obtížné. V této části jsme mohli zaznamenat, že definice se mění nejen v historické perspektivě, ale i například

---

¹¹ Abdalláh Azzam byl hlavním představitelem džihadismu jakožto nové školy islamistů (Pohly-Durán 2001: 23). Spolu s Usámou bin Ládínem dali ideologický a finanční základ pro vznik teroristické organizace al-Káida.

¹² Náboženské nařízení vyjádřené náboženským vůdcem (Makariusová 2013: 107).

v rétorice některých státních orgánů. V naší práci se budeme řídit terminologickým vymezením z Národní bezpečnostní strategie 2002. Tedy budeme vycházet z toho, že terorismus je uvážené, politicky motivované násilí páchané na nevinných civilistech (NSS USA 2002: 5). V případě globálního terorismu je v názvu poukázáno na globální měřítko působnosti tohoto typu terorismu.

3 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE USA VŮČI GLOBÁLNÍMU TERORISMU I.

3.1 Prezidentství George Herberta Walkera Bushe 1989–1993

Revoluce v zemích střední a východní Evropy v roce 1989 ukončila více než čtyřicetiletý bipolární konflikt mezi USA a SSSR. Tyto události pro USA znamenaly jednoznačně největší geopolitickou výhru v celé historii americké zahraniční politiky (Mandelbaum nedatováno). Mocenská výhra USA předznamenala zcela jiný vývoj světa, než tomu bylo v průběhu studené války.

Tehdejší mezinárodní situace procházela několika zásadními proměnami, které se následně promítly do zahraniční politiky USA. Takřka revolučním změnám podléhal dosavadní charakter mezinárodního řádu. 25. prosince 1991 se SSSR definitivně rozpadl a USA se staly jedinou supervelmocí mezinárodního společenství (Vilímek 2001: 89).

Realita před tehdejšího amerického prezidenta a jeho administrativu postavila mnoho předem daných zásadních otázek. S rozpadem SSSR vyllynuly pro USA nové výzvy a příležitosti. Zejména v rámci již zmíněného nového uspořádání mezinárodního systému.

3.1.1 První funkční období 1989–1993

George H. W. Bush vstoupil do prvního funkčního období v roce 1989. Jak již bylo zmíněno, prezident musel reagovat na tehdejší situaci v mezinárodním prostředí. V roce 1991 pronesl prezident Bush v projevu před společným zasedáním Kongresu o stavu Unie ideu o novém světovém řádu. Prohlásil, že nový světový pořádek je velkou myšlenkou a je třeba, aby se do ní zapojily i ostatní státy. To, k čemu se má společně s ostatními státy dojít je mír, bezpečnost, svoboda a právní stát. Ostatně v tomto projevu Bush prohlásil, že za mír, bezpečnost, svobodu a právní stát budou Američané stále bojovat (George H. W. Bush's Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union 1991).

USA se po roce 1989 chtěly podílet na utváření nového mezinárodního řádu (NSS USA 1991: 3). Tuto možnost USA vnímaly jako jedinečnou příležitost jak globálně rozšířit své hodnoty, ideje a zájmy. Tímto způsobem pak mohly snadněji

předcházet nebezpečí. Zvláštní zájem USA věnovaly politické transformaci střední a východní Evropy (Dumbrell 2008: 98).

V této oblasti Američané jevíli enormní zájem o dohlížení na demokratizaci nově vzniklých evropských států po rozpadu SSSR. Podpora demokracie v zahraničí se stala jednou z nejdůležitějších cílů Bushovy zahraniční politiky po konci studené války (NSS USA 1990: 1–2).

Dalším stěžejním prvkem americké zahraniční strategie bylo zajištění svobodného ekonomického systému. Tato strategie zahrnovala mimo jiné navazování nových ekonomických vztahů (NSS USA 1990: 6).

USA na vývoji Evropy po roce 1989 záleželo především z bezpečnostních důvodů. Rozpad SSSR koncem roku 1991 neznamenal pro USA pouze největší vítězství v historii americké zahraniční politiky. Znamenal i nebezpečný vývoj situace na poli jaderných zbraní. Po rozpadu Sovětského svazu místo jedné země (SSSR) existovaly hned čtyři (Rusko, Bělorusko, Ukrajina, Kazachstán), které disponovaly jadernou zbraní. Navíc všechny tyto státy procházely procesem demokratizace, při kterém byly doprovázeny ekonomickou krizí (Vilímek 2001: 98). Z bezpečnostního hlediska se situace jevíla jako velmi riziková. Jednoznačně hlavním cílem bezpečnostní politiky USA se po konci studené války stala redukce zbraní hromadného ničení. (Office of the Secretary of Defense 1991: 2). Angažmá amerických vojenských jednotek v Operaci pouštní bouře (*Operation Desert Storm*) v 90. letech 20. století potvrzovala americké obavy z vyrábění a šíření zbraní hromadného ničení (Tritten 1992: 137). Výsledkem operace měla být celková likvidace chemických, biologických a jaderných zbraní v Iráku. Odstranění těchto zbraní mělo probíhat za přítomnosti mezinárodního dohledu (Vilímek 2001: 102). V oblasti redukce zbraní hromadného šíření byla za Bushovy administrativy ratifikována strategická smlouva o nešíření zbraní hromadného ničení START (Dumbrell 2008: 99).

Kromě otázek o novém uspořádání mezinárodního systému a situaci ve střední a východní Evropě se jedním z nejdůležitějších bezpečnostních témat stalo i uvažování o bezpečnostní strategii v novém světě. Nová strategie měla nahrazovat dlouhodobě uplatňovanou strategii zadržování komunismu. (Suchý 2001: 8).

Pád komunistického bloku *de facto* předznamenal příchod nových ale i dávných hrozeb, které ohrožovaly zájmy a bezpečnost USA. Před rokem 1991 byla americká bezpečnost ohrožována ze strany SSSR (Mandelbaum nedatováno). Zánik sovětského impéria zapříčinil v některých regionech světa vznik mocenského vakua, které bylo postupem let vyplňováno nacionalistickými a etnickými tenzemi (Vilímek 2001: 89). Pro americkou bezpečnost to byly zejména hrozby spojené se vzbouřeneckými a nátlakovými akcemi, agresí, převraty a státy, které podporují terorismus (NSS USA 1990: 3) Předvídání těchto rizik a hrozeb v době míru, jak podotkl sám G. H. W. Bush ve svém inauguračním projevu v roce 1989, bylo velmi obtížné a zcela nepředvídatelné (George H. W. Bush's Inaugural Address 1989).

Každá americká administrativa se po skončení studené války snažila o celkovou transformaci dosavadní zahraničně-bezpečnostní politiky USA, která byla dříve primárně zaměřena na bipolární konflikt. V následujících podkapitolách se budeme podrobně věnovat jednotlivým administrativám USA po roce 1989. Konkrétně se zaměříme na vývoj chápání terorismu, jakožto hlavní hrozby pro USA. Zároveň se pokusíme analyzovat vývoj bezpečnostních strategií vůči tomuto fenoménu prostřednictvím stěžejních, zahraničně-bezpečnostních dokumentů a strategií USA.

3.1.1.1 Bezpečnostní strategie USA 1989–1993

Již za dob Reaganovy vlády se USA potýkaly s aktivní hrozbou terorismu, která byla vůči nim jasně namířena. Ukazatelem jsou následující fakta. V roce 1986, došlo k bombovému útoku na oblíbenou diskotéku amerických vojáků La Belle v Západním Berlíně. Byli zabiti dva američtí vojáci a dalších 221 jich bylo zraněno. Z teroristických útoků byla obviněna libyjská tajná rozvědka a libyjské velvyslanectví.

Poté, co Libye byla obviněna ze sponzorování terorismu, prezident Ronald Reagan nařídil odvetné údery na Tripolis a Bengházi. Při bombardování těchto oblastí přišla o život také dcera tehdejšího vůdce Libye, Muammara Kaddáfího (Erlanger 2001).

Dne 21. prosince 1988 explodoval nad skotským městem Lockerbie Boeing 747 americké společnosti Pan American Airlines. Bylo zabito 270 lidí z celkem 21 zemí světa (CIA 2012). Za teroristický čin byla odpovědna libyjská tajná služba (CNN

2014a). Útok na letadlo Pan Am 103 byl zorganizován jako odplata za americké bombardování Libye v roce 1986 (Martin 2011: 282).

20. ledna 1989 se ujal prezidentského úřadu George H. W. Bush jako první prezident po skončení studené války (George H. W. Bush's Inaugural Address 1989). Tehdejší hektická doba americkému prezidentovi podbízela zcela jiné mezinárodně zaměřené otázky, než byl terorismus.

Jako aktivní odpověď na teroristický útok z roku 1988, na civilní letadlo Pan Am 103, neudělal G. H. W. Bush nic důkladného. Proti teroristům se rozhodl bojovat diplomaticky nikoli vojenskou silou. Odporoval politice aktivní obrany, kterou praktikoval jeho předchůdce Ronald Reagan. A více se spoléhal na efektivitu ekonomických sankcí OSN a trestního řízení, než na použití vojenské síly proti státu podporujícího terorismus (Scharft-Williams 2010: 82).

G. H. W. Bush po svém nástupu do úřadu nařídil utlumit aktivity Rady pro národní bezpečnost USA a omezil veškeré reakce USA na terorismus (Clarke 2005: 81–82). V NSS USA vydané v roce 1990 je zmíněno, že USA budou aktivně čelit jakékoli agresi a hrozbě. Za hrozbu se zde mimo jiné považuje i mezinárodní terorismus (NSS USA 1990: 2).

Pro bezpečnostní politiku USA po studené válce v této bezpečnostní strategii je terorismus jako takový nebezpečný zejména v podobě států, které ho sponzorují. Nikoli v podobě samotných teroristů, které útoky realizují (NSS USA 1990: 7–8).

Po skončení studené války si situace vyžadovala řešení jiných mezinárodních otázek, než byl terorismus. Zejména tedy po bezprostředním nástupu G. H. W. Bushe do prezidentského úřadu. Hlavním tématem v zahraniční politice USA se staly bezpečnostní aspekty USA a bývalého SSSR, zejména redukce šíření zbraní hromadného ničení a angažovanost vojenských sil v Perském zálivu (NSS USA 1993: Preface).

V roce 1992 byla vydána tzv. Wolfovitzova doktrína¹³. Oficiálně byl dokument pojmenován jako Defense Planning Guidance (dále jen DPG) (Eichler 2011: 64).

---

¹³ Tato doktrína byla vypracovaná jako programová platforma zejména pro druhé prezidentské období G. H. W. Bushe (Eichler 2011: 64).

Doktrína předkládá jasnou vizi o vybudování světového bezpečnostního prostředí. USA jsou zde vyobrazeny jako jediná vojenská dominantní velmoc světa (Tyler 1992: 1–2). Doktrína mimo jiné vyzdvihuje tři dlouhodobé cíle zahraničně-bezpečnostní politiky USA. Za prvé, USA musí zabránit vzniku jakékoliv velmoci, která by pro USA mohla znamenat stejnou hrozbu, jako kdysi znamenal SSSR. Za druhé, zabránit tomu, aby jakákoliv nepřátelská mocnost ovládla region, jehož zdroje by následně mohla použít k tomu, aby se stala světovou velmocí. Třetím dlouhodobým cílem této doktríny je, aby USA za žádnou cenu nedopustily, aby se na mezinárodní scéně objevil stát či skupina států, které by omezovaly svobodné jednání USA kdekoliv ve světě. (Eichler 2011: 64). Hrozba terorismu je ve Wolfowitzově doktríně spojena zejména s příčinami regionálních konfliktů, kterým USA musejí aktivně čelit (Tyler 1992: 1–2). DPG je dokument, který je založen zejména na unilaterálním jednání a na preventivním jednání proti potenciálním hrozbám USA¹⁴ (Lieven nedatováno).

Během let úřadování prezidenta Bushe se v NSS USA objevuje poměrně výraznější pozornost vůči hrozbě terorismu. Přesněji to vystihuje dokument NSS USA vydaný v roce 1993, kdy byla hrozbě terorismu vůbec poprvé věnována samostatná kapitola. Je zde zmíněno, že ač se riziko teroristických útoků neustále zmenšuje, terorismus i nadále představuje pro USA velkou hrozbu. Státy, které terorismus podporují, by měly být v mezinárodním společenství v izolaci. USA s takovými státy nechtějí vyjednávat. Dále pak si v této kapitole USA vymezují právo jednat v tomto ohledu unilaterálně, pakliže dojde k bezprostřednímu ohrožení základních zájmů USA. Na závěr je zmíněno, že USA musejí dbát na větší spolupráci s dalšími státy proti hrozbě terorismu (NSS USA 1993: 18).

Bývalý prezident USA G. H. W. Bush za svého úřadování nevypracoval žádnou konkrétní bezpečnostní politiku vůči terorismu. Ani v reakci na druhý největší teroristický útok v amerických dějinách¹⁵, kterému Bush čelil během svého funkčního úřadu. Pro tehdejší americkou administrativu terorismus zaujímal velmi nízké příčky v seznamu priorit a cílů USA (Clarke 2005: 81).

---

¹⁴ V praxi se tato strategie stala standartním operačním postupem Clintonovi, Obamovi a zejména Bushovi administrativy ve válce s terorem (Lieven nedatováno).

¹⁵ Bombový útok na civilní letadlo Pan Am 103 v roce 1988 (CIA 2012).

V poslední NSS USA 1993 vydané Bushovou administrativou je konec 20. století označen jako věk demokratického míru (*Age of Democratic Peace*) (NSS USA 1993: Preface). Tedy období po skončení studené války pro USA znamenalo bezpečnější časy.

G. H. W. Bush řešil ve svém funkčním období zcela jiné bezpečnostní priority a hrozby než globální terorismus. Jako demonstraci můžeme použít počet zmíněného slova, které má kořen *terror* v jednotlivých národních bezpečnostních strategiích USA vydaných administrativou prezidenta Bushe. V NSS z roku 1990 jsou tato slova, zmíněna celkem 9 krát. V poslední vydané NSS tímto prezidentem, v roce 1993 jsou tytéž pojmy obsaženy již celkem 17 krát (NSS 1990, 1993). Tyto fakty dokládají, že bezprostředně po roce 1989 nebyl terorismus vnímán jako bezpečnostní hrozba. Avšak jeho naléhavost nepatrně zesilovala.

3.2 Prezidentství Williama Jeffersona Clintona

V roce 1992 v Clintonově prezidentské kampani výrazně dominovala témata týkající se domácí politiky. Svého předchůdce, G. H. W. Bushe, kritizoval za silnou orientaci na zahraniční politiku (Dumbrell 2008: 93). I po svém zvolení do úřadu se prezident Clinton při několika příležitostech omlouval za politiku svých předchůdců, která podle jeho názoru vycházela ze studenoválečnických postojů (Kissinger 2002: 23).

Měl zejména na mysli nekonečné závody ve zbrojení, které zapříčinily rozpočtový deficit a vysokou zadluženost, která dopadala na sociální stav země. Jako reakce na tuto situaci v předvolební kampani demokratů zahraniční politika zůstávala v pozadí. Mluvílo se o ní pouze v ekonomických souvislostech a v rámci obranné politiky USA (Kuchyňková 2001: 33).

Nově zvolený prezident však věnoval pozornost jak politice domácí tak i zahraniční. V prvním funkčním období byla zahraniční politika USA spíše pasivní ve srovnání s druhým funkčním období prezidenta Clintona, kdy byla výrazně aktivnější. V druhém volebním období Clintonova administrativa upustila od témat, jako je multipolarita či společné zájmy s Ruskem a ostatními postkomunistickými zeměmi (Kuchyňková 2001: 35). Clintonova zahraniční politika po studené válce byla založena

na strategii angažovanosti a rozšiřování (*Engagement and Enlargement*) (Dumbrell 2008: 94). Tyto dva výrazy signifikovaly americké odhodlání angažovat se po celém světě. Znamenaly jakýsi opak politiky izolacionismu, kterou USA zastávaly zejména po první světové válce (NSS USA 1995: Preface), ale také opak politiky zdržování, kterou USA prosazovaly během studené války. Clintonova zahraniční politika věnovala mimo jiné zvýšenou pozornost tzv. *rogue a pariah states*¹⁶, tedy státům, které podporovaly extremismus a silně destabilizovaly region, ve kterém se nacházely (NSS USA 1994, 1995).

Mezi úspěchy zahraniční politiky Billa Clintona můžeme považovat skutečnost, že USA sehrály významnou roli prostředníka USA v izraelsko-palestinské otázce (Kuchyňková 2001: 36), prezident Clinton ratifikoval Severoamerickou dohodu a volném obchodu (NAFTA) (Dumbrell 2008: 99). V rámci boje proti globálnímu terorismu se prezident Clinton snažil o komplexní protiamerickou politiku vůči této hrozbě.

3.2.1 První funkční období 1993–1996

Bill Clinton se svého úřadu ujal 20. ledna 1993 jako 42. prezident USA. Po 12 letech byl na post prezidenta USA zvolen kandidát, který byl členem Demokratické strany (Kuchyňková 2001: 33). Republikánská strana zaujímala během obou funkčních období prezidenta Clintona opoziční převahu v Kongresu, což znamenalo, že v některých otázkách¹⁷ se vládní politika silně střetávala s legislativci a mnohdy bylo velmi těžké dojít ke společnému konsenzu (Kuchyňková 2001: 35).

V předvolební kampani se Bill Clinton více soustředil na domácí politiku. Tvrdil, že USA nemohou být nikdy silné v zahraničí, jsou-li slabé doma. Ve svém inauguračním projevu z roku 1993 prohlásil, že je třeba obnovit Ameriku skrze investování do amerických občanů, do jejich práce a budoucnosti. K tomu dodal, že je třeba snížit masivní dluh, který byl vytvořen předchozími administrativami (Bill Clinton's Inaugural Address 1993).

---

¹⁶ Za tyto státy byly považovány například Kuba, Severní Korea, Irák, Írán nebo Libye (Dumbrell 2008: 95).

¹⁷ Zejména to byly otázky týkající se vojenského angažmá v humanitárních operacích v oblastech, kde docházelo k soustavnému porušování lidských práv a represím (Kuchyňková 2001: 34–35).

Celkový přístup prezidenta Clintona k zahraniční politice USA nejlépe charakterizovaly dokumenty národních bezpečnostních strategií, které po celou dobu první Clintonovy administrativy byly vydávány pod názvem *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement. Engagement*. Angažovanost neboli *engagement* lze pojmut jako opak politiky izolacionismu. Clintonova administrativa tímto názvem dávala najevo své odhodlání aktivně participovat v zahraničí, což pro americkou zahraniční politiku nepředstavovalo tradiční cestu a bylo chápáno jako novum. Dalším prvkem angažovanosti je aktivní spolupráce se spojenci napříč nejrůznějšími spektry kooperace (NSS USA: 1995 Preface). Jako *enlargement* je v širším kontextu označena snaha a připravenost šířit americké zájmy a hodnoty po celém světě. Zvláště snaha o zlepšení americké bezpečnosti, posílení hospodářské prosperity a podpory demokracie v zahraničí (Safire 1994).

V případech, kdy prezident Clinton pojednával o zahraniční politice USA, zaměřil se obzvláště na ekonomickou spolupráci. V tomto ohledu vyzdvihoval zvláště liberalizaci světového obchodu (Kuchyňková 2001: 33). Ekonomické a obchodní nástroje při vyjednávání Clinton daleko více upřednostňoval nad použitím vojenské síly. Obzvláště jeho první administrativa kladla velký důraz na udržení pozice a vlivu jako jediné supervelmoci světa (Eichler 2011: 70).

3.2.1.1 Bezpečnostní strategie USA 1993–1996

Po nástupu Billa Clintona do prezidentského úřadu byla hrozba terorismu reálnější více než kdy předtím. Měsíc po svém inauguračním projevu, přesněji tedy 26. února 1993, Clinton čelil důsledkům teroristických útoků na Světové obchodní centrum v New Yorku. Při bombovém úderu zemřelo 6 lidí a více než 1000 jich bylo zraněno (Congressional Record 2006: 11590). Za těmito útoky stáli islámští fundamentalisté. Byli dopadeni a odsouzeni na doživotí. V souvislosti s tímto činem FBI odhalila další teroristickou skupinu, která plánovala bombové útoky na řadu amerických památek v New Yorku¹⁸ (FBI nedatováno).

Další, avšak nezdařený teroristický útok byl namířen přímo na bývalého prezidenta USA, George H. W. Bushe při oficiální návštěvě Kuvajtu v roce 1993.

---

¹⁸ Bombové útoky měly mimo jiné zasáhnout i budovu OSN, Lincolnův tunel, Federální náměstí kde sídlí kancelář FBI a další (FBI nedatováno).

Tento čin byl v režii iráckých tajných služeb. Jednalo se o přímou odvetu bývalému americkému prezidentovi za to, že vedl vojenskou koalici, která v roce 1991 působila v Perském zálivu vůči Iráku (Drehle-Smith 1993).

Na tento čin Bill Clinton reagoval okamžitě. Ještě tentýž večer Iráku vzkázal, že USA budou chránit americký lid a budou bojovat proti terorismu a jakékoli jiné agresi. Tehdejší ministr obrany Les Aspin řekl, že tento útok byl jasně namířen vůči USA. USA se proto rozhodly uplatnit své právo na sebeobranu, podle článku 51 Charty OSN (Drehle-Smith 1993). Podle důkazů za neúspěšným teroristickým útokem stály irácké tajné služby. Následně se prezident Clinton rozhodl o zahájení odvetné mise na Irák. Tato mise byla vůbec prvním použitím vojenské síly v zahraničí během Clintonova mandátu (Clarke 2005: 87-88).

V rámci první vydané NSS USA za úřadování prezidenta Clintona v roce 1994 je Irák označen jako tzv. *rogue state*, tedy stát, který podporuje terorismus a tím v regionu podkopává stabilitu. (NSS USA: 1994 Preface). Co se týče terorismu a jeho zmínek v NSS USA z roku 1994, můžeme dohledat, že se zde objevuje samostatná kapitola s titulem Boj proti terorismu (*Counterterrorism*). V této kapitole Clintonova administrativa prohlašuje, že teroristům nehodlá žádným způsobem ustupovat, jinak by totiž USA mohly postupně podlehnout nátlaku ze strany států podporujících terorismus. Dále pak prezident Clinton dodává, že nařídil potrestání již zmíněných iráckých tajných služeb za atentát na bývalého prezidenta Bushe v Kuvajtu. V této kapitole je také připomínka o teroristických útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku v roce 1993. 4 března 1994 byli obžalováni a odsouzeni na doživotí celkem čtyři terorističtí útočníci, kteří zodpovídali za tento čin (NSS USA 1994: 8–9).

Prezident Clinton na teroristické útoky z roku 1993 reagoval potrestáním proviněných stran. V roce 1994 nevydal žádnou konkrétní bezpečnostní strategii, která by tyto činy více regulovala a tím jim do jisté míry předcházela. V následujícím roce jich bylo vydáno několik jako reakce na předchozí situaci.

V listopadu v roce 1995 došlo v hlavním městě Saúdské Arábie, v Rijádu, k teroristickým útokům, které byly zcela jistě namířeny vůči USA a jejich politice. Bomba zničila americkou vojenskou budovu. 6 lidí zemřelo, včetně 5 Američanů,

dalších 60 bylo zraněno. Odpovědnost za tento teroristický čin nesla skupina s názvem Islámské hnutí (CNN 1995).

NSS USA z roku 1995 žádným způsobem nemohla reagovat na teroristický čin v Rijádu. Teroristický čin se odehrál až několik měsíců po vydání NSS USA 1995 (CNN 1995), (NSS USA 1995). NSS USA z roku 1995 se od té předchozí, z roku 1994, příliš mnoho neliší. Je zde poupraveno pouze několik pasáží. Jedná se zejména o zhodnocení minulého roku za prezidentství Billa Clintona. Dále se klade velký důraz na americké zájmy, přičemž je zde několikrát zmíněno, že v případě kdy budou jakkoliv narušeny, USA zasáhnou. I unilaterálně (NSS USA 1995: 12–13). Kapitola Boj proti terorismu (*Counterterrorism*) zůstala zcela nepozměněna (NSS USA 1995: 10).

V průběhu roku 1995 bylo vydáno několik zákonů regulujících teroristické činy a terorismus vůbec. Byl například vydán zákon Kompletní protiteroristický zákon z roku 1995 (*Comprehensive Antiterrorism Act of 1995*). V tomto zákoně je ustanoveno několik zcela nových zásad ohledně počínání USA v protiteroristickém zásahu. Jsou zde například stanoveny sankce za poskytnutí finanční a materiální podpory teroristickým organizacím. Paragraf 103 stanovuje sankce za teroristické činy, které přesahují státní hranice. Paragraf 109 pojednává o rozšíření federální jurisdikce v oblasti bombových útoků. Dále zákon upravuje dosavadní pravomoci amerických zpravodajských služeb a kontrarozvědky v oblasti terorismu. Pravomoci jmenovaných institucí se tímto aktem podstatně zvětší. Dochází ke změně financování amerických agentur v rámci boje proti terorismu. Zákon FBI opravňuje k přijímání dalšího odborného personálu a pořizování vybavení na podporu vyšetřování domácích ale i zahraničních teroristů. Nebo FBI umožňuje vytvořit domácí protiteroristické středisko sloužící pro koordinaci a vymáhání práva v rámci velkých teroristických incidentů (Congress 1995).

Tentýž rok Bill Clinton vydal PDD¹⁹ 39. Tato direktiva znamenala první zásadní krok prezidenta Clintona v rámci politiky vůči terorismu. Směrnice byla vydána pod názvem Americká politika pro boj proti terorismu (*U.S. Policy on Counterterrorism*). V rámci této direktivy mělo docházet ke snížení zranitelnosti USA

---

¹⁹ *Presidential Decision Directive* (PDD) je politický nástroj používaný zejména Clintonovou administrativou. Jde o prezidentskou směrnici, o nařízení (direktivu) v otázkách národní bezpečnosti (FAS nedatováno a).

vůči teroristům doma i v zahraničí. USA by měly být schopné se vypořádat s teroristy a státy, které je sponzorují. Zpravodajské služby a kontrarozvědky by měly hrát velkou roli v boji s terorismem. V neposlední řadě jsou také zmíněni pozůstalí po obětech terorismu. Těm by měla být poskytována adekvátní pomoc a péče (EPA nedatováno).

V roce 1996 byly proti USA podniknuty další teroristické útoky. Tentokrát se jednalo o bombový útok na Khobar Tower v Saúdské Arábii. Jednalo se v pořadí o druhý bombový útok na americké síly v Saúdské Arábii během osmi měsíců. Bylo zde usmrceno 19 osob a přibližně 500 bylo zraněno (U. S. Department of Defense).

NSS USA z roku 1996 byla vydána v lednu téhož roku. Teroristický útok na Khobar Towers se udál v červnu onoho roku, tudíž tato NSS USA 1996 nemohla na tento čin aktuálně reagovat. Avšak reagovala na teroristické útoky uskutečněné v předchozích letech (NSS USA 1996). Hned v úvodní části dokumentu, tedy v předmluvě, je zmínka o mezinárodním terorismu jako o hrozbě pro americkou bezpečnost 21. století²⁰ (NSS USA 1996: Preface). Informace o hrozbě terorismu zmíněna ihned v předmluvě NSS USA z roku 1996, předznamenává naléhavost a uvědomění si hrozby terorismu jako takové. Clintonova administrativa v tomto dokumentu deklaruje, že USA a její spojenci po skončení studené války čelí radikální změně bezpečnostního prostředí. Je zde uvedeno, že technologická revoluce sice společnost rozvíjí, zároveň však napomáhá hrozbám, jako jsou teroristé a jejich sítě, a tím je ohrožuje (NSS USA 1996: 1). V podkapitole Boj proti terorismu (*Combating Terrorism*) Clintonova administrativa poukazuje na fakt, že potřebuje lépe specializované jednotky k zásahu proti teroristům. V této věci si Američané plně uvědomují, že jsou jednoznačným cílem teroristů a je potřeba proti nim zasáhnout.

Clintonova strategie v boji proti terorismu z NSS USA 1996 zahrnuje využití všech dostupných prostředků²¹ v boji proti terorismu. Americká vláda deklarovala, že nebude dělat státům, které podporují terorismus, žádné ústupky. Bude pomáhat jiným vládám v boji proti nim. Clintonova administrativa v tomto dokumentu klade důraz na spolupráci napříč celým spektrem amerického systému proti této hrozbě. Na summitu v Halifaxu v roce 1995 se hlavy států rovněž dohodly, že v této oblasti budou společně

---

²⁰ Jako další hrozby 21. století pro USA jsou zmíněny organizovaný zločin a pašování drog (NSS USA 1996: Preface).

²¹ Diplomatické, vojenské, ekonomické a právní (NSS USA 1996: 15–16).

pracovat. Na závěr je zmíněno, že během posledních 3 let bylo zatčeno a vydáno²² do USA více teroristů než během studené války (NSS USA 1996: 15–16).

V rámci obrany USA v boji proti hrozbám, konkrétně vůči terorismu byl v tomto roce vydán Zákon o boji proti terorismu a trestu smrti z roku 1996 (*Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996*). Je zde podotknuto, že USA mají k dispozici v každém fiskálním roce až tři miliony dolarů k opatření si protiteroristických technologií jako jsou detekční přístroje na výbušniny apod. (The Library of Congress nedatováno). Navýšení finančních prostředků v boji proti terorismu je další důkaz zvyšující se hrozby terorismu.

Po nástupu Billa Clintona do prezidentského úřadu byl terorismus velmi aktuální téma. Nejenže prezident prvnímu teroristickému útoku čelil takřka měsíc po nástupu do funkce, ale jeho první zahraniční mise byla misí odvetnou za atentát na bývalého prezident G. H. W. Bushe (Drehle-Smith 1993), (Congress 1995). Oproti bývalému prezidentovi G. H. W. Bushovi si prezident Bill Clinton během svého prvního funkčního období uvědomoval, terorismus bude stát vysoko na seznamu bezpečnostních výzev USA. Uskutečněné teroristické útoky vůči USA v zahraničí dokazují naléhavost této hrozby. Součástí nového zaměření terorismu jako hrozby chtěl prezident Clinton vytvořit novou protiteroristickou politiku, která by plně nahradila protiteroristickou politiku schválenou již Ronaldem Reaganem. Za důležitý krok prvního funkčního období Billa Clintona v rámci vytvoření protiteroristické politiky můžeme považovat vydání PDD 39. V této direktivě prezident vyzdvihuje důležitost práce zpravodajských služeb jakožto hlavního segmentu v boji proti terorismu (Clarke 2005: 93–94).

Během prvního funkčního období prezidenta Clintona se proti USA podařilo provést několik teroristických činů ze stran islámských fundamentalistů. Avšak nesmíme zapomínat, že na samotné půdě USA se odehrávalo daleko větší množství teroristických činů proti jakýmkoli složkám USA. Avšak tyto „domácí“ teroristické činy byly většinou pod vedením jednoho člověka nebo určité zájmové skupiny²³ (Global Terrorism Database).

---

²² V mezinárodním právu se používá termín extradice.

²³ Jedním takovým byl i teroristický útok v Oklahoma City v roce 1995 (FBI nedatováno).

Z hlediska vývoje bezpečnostních strategií USA vůči terorismu můžeme říci, že si Bill Clinton vedl patrně lépe než jeho předchůdce. Rozdíl mezi oběma prezidenty spočívá v tom, že Clinton vyjadřoval větší zájem o protiteroristickou politiku, snažil se aktivně podílet na formování a posléze i plnění této politiky. V důsledku narůstající hrozby terorismu můžeme ve vydaných NSS vyzorovat, že intenzita protiteroristické rétoriky rostla. To mimo jiné dokládá i počet slov v jednotlivých NSS USA týkajících se terorismu. Navíc je třeba podotknout, že Clintonova administrativa, jako jediná ze zkoumaných, každoročně vydávala NSS USA.

3.2.2 Druhé funkční období 1997–2001

Na konci roku 1996 Bill Clinton po druhé obhájil prezidentský úřad. V zahraniční politice bývá druhé funkční období prezidenta Clintona označováno jako aktivnější, zejména proto, že zahraniční politika hrála větší roli než doposud. Tehdejší zahraniční politika byla založena na aktivní odpovědi na konkrétní podněty vyplývající z tehdejší mezinárodní situace (Kuchyňková 2001: 62). V druhém období Clintonova úřadování můžeme zaznamenat výrazný obrat směrem k unilateralismu a remilitarizaci (Dumbrell 2008: 102). USA v rámci nové doktríny humanitárního intervencionismu zasahovaly například v operaci NATO v Kosovu (Kissinger 2002: 206–207).

Zahraniční politika i nadále vycházela z Clintonových premis jako je podpora demokracie ve světě, důraz na roli OSN, ochrana lidských práv a svobod (Kuchyňková 2001: 62). Clintonova agenda také spočívala v potlačování nových hrozeb. Kromě hrozby čínské invaze na Taiwan nebo hrozby Iráku, věnovala pozornost i globálnímu terorismu (Dumbrell 2008: 101). Bill Clinton označil terorismus jako rovnocennou hrozbu, která přesahuje státní hranice (Clinton dle Dumbrell 2008: 102).

K začlenění terorismu do agendy zahraničně-bezpečnostní politiky výrazně přispěly teroristické útoky na americké ambasády ve východní Africe nebo také napadení plavidla USS Cole v Adenském zálivu v roce 2000 (Dumbrell 2008: 102). Clintonova administrativa se i nadále snažila aktivně čelit takovýmto nepřímým napadením USA prostřednictvím bezpečnostních strategií.

3.2.2.1 Bezpečnostní strategie USA 1997–2001

Druhé funkční období Billa Clintona můžeme zhodnotit jako aktivnější i v rámci vydávání příslušných bezpečnostně-strategických dokumentů, jako reakcí vůči nárůstu významu globálního terorismu. Aktivní byli i představitelé konkrétních států při určování strategie v boji proti terorismu.

Mezi lety 1997–2001 byla vyvinuta americká zahraniční strategie vůči této globální hrozbě (NSS USA 1997, 1998). Poprvé byla zmíněna v NSS USA (*National Security Strategy for a New Century*) v roce 1997. Konkrétně šlo o a) nevytváření ústupků vůči terorismu; b) vyvíjení nátlaku na státy, které terorismus podporují; c) využívání všech legálních nástrojů k potrestání mezinárodních teroristů; d) pomoc dalším vládám zlepšit jejich kapacity v boji proti terorismu (NSS USA 1997: nečíslováno). V tomto úsilí si USA také vymezují právo zaútočit na teroristické základny, které teroristům poskytují útočiště a podporují jejich aktivitu (NSS USA 1997: nečíslováno).

7. srpna 1998 byly na americké ambasády v Keni a Tanzanii provedeny bombové útoky. Podle BBC bylo více než 200 lidí zabito a více než 1000 lidí zraněno (BBC nedatováno). K teroristickým činům se nikdo nepřihlásil, avšak podle informací z NSS USA 1998 za těmito akty stála radikální skupina pod vedením Usámy bin Ládina (NSS USA 1998: 15–16). Po těchto útocích došlo vůbec poprvé k označení Usámy bin Ládina za teroristu. Jako reakce na tyto útoky USA provedly 20. srpna 1998 operaci Nekonečný dosah proti teroristické infrastruktuře v Afghánistánu a Súdán (Makariusová 2013: 112). Podle NSS USA 1998 došlo v Afghánistánu k zasažení klíčových cílů bin Ládiny teroristické sítě, které zásobovaly výcvikový tábor pro tisíce teroristů, kteří se mimo jiné podíleli na výrobě chemických zbraní (NSS USA 1998). V Súdánu byla zacílena farmaceutická továrna, ve které mělo docházet k výrobě chemických zbraní pro Usámu bin Ládina. Operace nekonečný dosah však vedla k bližšímu semknutí al-Káidy a Talibanu (Makariusová 2013: 112).

V souvislosti s útoky bin Ládiny sítě došlo 5. listopadu 1998 k jeho obvinění Federální porotou v New Yorku. Byl obviněn z dlouhodobého spiknutí vůči USA a jejích občanům. Obžaloba poznamenala, že teroristická skupina al-Káida pod vedením bin Ládina je spojena s národní islámskou frontou v Súdánu, s vládou v Íránu a s její

přidruženou skupinou Hizbaláh. Obžaloba také tvrdí, že al-Káida se od roku 1993 snaží vyvinout chemické zbraně a získat komponenty jaderných zbraní (FAS nedatováno b).

Po těchto událostech byl v dokumentu NSS z roku 1998 použit největší počet slov spjatých s terorismem. Celkem 104. krát. To celkem výstižně reflektuje tehdejší vnímání hrozby terorismu.

V roce 1998 mimo jiné došlo k podepsání Mezinárodní úmluvy o teroristickém útoku (*International Convention if Terrorist Bombing*). Tato konvence vyplňovala prázdné místo v mezinárodním právu v oblasti mezinárodní spolupráce a extradice osob, které se bombových útoků účastní (NSS USA 1998). Jedním z nejdůležitějších dokumentů vydaných v tomto roce 1998 jako strategie vůči globálnímu terorismu byla Clintonova direktiva Prezidentská direktiva 62 (*Presidential Decision Directive 62*). Tato směrnice vytváří systematičtější postup při boji proti teroristickým hrozbám v příštím století. Například posiluje činnost mnoha amerických agentur, kodifikuje a objasňuje konkrétní činnosti v programech zaměřených na boj proti terorismu. Také se zabývá zadržením a trestním stíháním teroristů, zlepšením bezpečnosti dopravy, zlepšením ochrany počítačových systémů. V této direktivě je nově ustanoven Úřad národního koordinátora pro bezpečnost, ochranu infrastruktury a boj proti terorismu²⁴ (*Office of the National Coordinator for Security, Infrastructure Protection and Counter-Terrorism*, který bude pracovat v rámci Rady národní bezpečnosti (*National Security Council*) (FAS 2014).

V NSS USA vydané v roce 1999 Američané deklarují, že jsou připraveni použít vojenskou sílu v sebeobraně proti teroristům (NSS USA 1999: 14–15). V tomtéž roce nebyla Clintonovou administrativou vydána žádná konkrétní strategie či politika vůči globálnímu terorismu.

12. října 2000 byl v Adenském zálivu při tankování napaden americký torpédoborec USS Cole. Zaútočili na něj dva sebevražední atentátníci, kteří se plavili na motorovém člunu plném výbušnin. Bylo zabito 17 členů posádky a 39 dalších bylo zraněno. Tento útok byl přičítán některým z buněk sítě al-Káidy (9/11 Memorial

---

²⁴ Národní koordinátor by měl pro prezidenta připravovat každoroční zprávu týkající se bezpečnostní připravenosti USA a také rozpočtu na protiteroristické programy (FAS 2014).

nedatováno). USA v reakci na tento čin posílily svoji leteckou a námořní přítomnost v regionu (NSS USA 2000: nečíslováno) Jiný konkrétní krok či zásah neučinily.

V roce 2000 byl vydán souhrnný dokument pod názvem Boj proti měnící se hrozbě mezinárodního terorismu (*Countering the Changing Threat of International Terrorism*). V této publikaci je podrobně analyzována celková strategie USA vůči mezinárodnímu/globálnímu terorismu. V této zprávě si USA zcela uvědomují rostoucí nebezpečí teroristické hrozby. Pro bezpečnostní politiku USA je hlavní prioritou teroristickým útokům předcházet konkrétní strategií. Budou se zaměřovat na všechny státy, které podporují teroristy (FAS nedatováno c). Ve zprávě je zmíněno, že například Pákistán nebo Řecko by měly být na seznamu států, které spolupracují s teroristy. Financování amerických agentur by mělo být vyšší prioritou pro rámec bezpečnostní politiky USA. Americký Kongres by měl urychlit ratifikování veškerých smluv a úmluv²⁵, které se týkají boje proti terorismu. Dále by mělo docházet k posílení mezinárodní spolupráce v této oblasti. Kongres by měl v budoucnu vyvinout určité mechanismy pro přezkoumání protiteroristické politiky. Mimo jiné je zde zmíněno, že prezident USA by měl vytvořit komplexní koordinovaný dlouhodobý program výzkumu a vývoje terorismu (FAS nedatováno c).

Bill Clinton v rámci svého celého prezidentského úřadu věnoval pozornost konceptualizaci nových hrozeb pro americkou bezpečnost (Dumbrell 2008: 103). Během úřadování dokázal vyvinout specifickou politiku vůči hrozbě terorismu. Dokumenty NSS vydával jako jediný v této práci zkoumaný prezident každoročně. Vydal prezidentské směrnice týkající se tohoto tématu, snažil se o mezinárodní spolupráci s jinými vládami, aktivně vystupoval proti této hrozbě a každý teroristický čin proti USA odsoudil. Ve většině případů na ně reagoval vydáním strategických dokumentů či aktivním vojenským zásahem.

---

²⁵ Zejména Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (FAS nedatováno c).

4 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE USA VŮČI GLOBÁLNÍMU TERORISMU II.

4.1 Prezidentství George Walkera Bushe

V roce 2000 vyhrál George W. Bush nejtěsnější prezidentské volby v historii USA. Prezident Bush v prvopočátcích svého úřadu usiloval jak o změnu zahraniční politiky USA, tak o změnu politiky USA jako takové. Svému předchůdci, Billu Clintonovi, dával často za vinu, že jeho zahraniční politika stála na zcela špatných základech. V tom smyslu, že Bill Clinton kladl velký důraz na světové problémy a hrozby, včetně hrozby terorismu (Lepš 2009: 65–66).

Před teroristickými útoky v roce 2001 byl George Bush ovlivněn neo-konzervativním proudem. Vyzdvihoval zlepšení amerického vzdělávacího systému, reformy sociálního zabezpečení a zdravotní péče. V rámci zahraniční politiky USA chtěl, aby USA i nadále udávaly směr v mezinárodním systému a vyrovnávaly rovnováhu sil ve světě. Odmítal ale principy Clintonova internacionalismu a jeho přílišný aktivismus tam, kde nebyly explicitně ohroženy zájmy USA (George W. Bush's Inaugural Address 2001).

Po 11. září 2001 Bushova administrativa svou politiku naprosto přeorientovala. Po těchto událostech vycházela z doktríny Politika změny režimu (*Regime Change Policy*) (Eichler 2001: 76) a zahájila válku proti teroru (*War on Terror*).

Podle Jana Eichlera se Bushova zahraniční politika v prvním volebním období vyznačovala těmito rysy: „zveličování bezpečnostních hrozeb, svérázným militarismem, silným sklonem k unilateralismu a v neposlední řadě i svérázným revisionismem, který spočíval v odhodlání vynutit si změny ve vnitřní a potažmo i zahraniční politice zemí islámského světa“ (Eichler 2001: 94).

V druhém volebním období Bushova administrativa kladla větší důraz na multilateralismus a diplomacii (Lepš 2009: 68). Došlo k výraznému odklonu od

unilateralismu a militarismu. USA v tomto období vycházely z tzv. Gatesovy doktríny²⁶ (Eichler 2001: 91).

Celkově v průběhu této administrativy došlo k nejvýraznější transformaci bezpečnostní a zahraniční politiky USA vůči globálnímu terorismu. To dokazují nejen vydané bezpečnostní dokumenty, doktríny ale i akty války vůči státům podporující terorismus.

4.1.1 První funkční období 2001–2005

George W. Bush nastoupil do prezidentského úřadu 20. ledna 2001 jako 43. prezident USA za Republikánskou stranu (The White House nedatováno). Zahraniční politika v prvním funkčním období tohoto prezidenta byla výrazně ovlivněna teroristickými útoky 11. září 2001.

Jeho tehdejší bezpečnostně zahraniční politika zaměřovala svou pozornost na Rusko, Čínu, vybudování protiraketové obrany, ale také vypořádání se s tzv. *rogue states* v podobě Libye, Iráku, Íránu a Severní Koreji. Nejvyšší prezidentovi poradci v bezpečnostně-zahraniční oblasti, jako byl ministr obrany Donald Rumsfeld, ministr zahraničí Colin Powell a poradkyně pro národní bezpečnost Condoleeza Rice, terorismus či radikální islamismus nepovažovali za důležitý. Nakonec ani prezident Bush nebyl přesvědčen o jeho velkém významu (Leffler 2011).

Jak již bylo řečeno, mezníkem pro jeho tehdejší politiku byly teroristické útoky 11. září 2001. Prezident Bush deklaroval, že teroristické útoky byly akty války (Hook 2011: 338). Následně vyhlásil válku proti teroru (*War on Terror*)²⁷ s odkazem na článek 51 Charty OSN týkající se práva státu jednat v sebeobraně (Fischer 2008: 140).

V roce 2001 USA zahájily Operaci trvalá svoboda v Afghánistánu. V roce 2003 zahájily druhou fázi války proti terorismu v Iráku. Podle Ikenberryho USA razily silně unilateralistickou strategii, která se zcela vyhýbala mezinárodním závazkům, jelikož je

---

²⁶ Robert Gates působil v Bushově druhé administrativě jako ministr obrany USA. Ve funkci nahradil Donalda Rumsefelda (Eichler 2001: 91).

²⁷ Tato fráze byla v 19. století používaná pro označení určitých snah anarchistů, kteří se snažili spáchat atentát na politického lídra. Ve 40. letech 20. století byla použita Brity během jejich koloniální kampaně. V 80. letech 20. století toto spojení používal mimo jiné i Ronald Reagan (Kennedy-Pipe 2008: 406).

považovala za okrajové, z hlediska bezpečnostních a strategických zájmů USA (Ikenberry dle Eichler 2001: 115).

I přesto, že G. W. Bush byl republikán a v Kongresu měli většinu demokraté, po těchto útocích dlouhotrvající neshody mezi prezidentem a Kongresem ustaly (Hook 2011: 145). Terorismus se tak stal nejdůležitější agendou bezpečnostní a zahraniční politiky USA.

4.1.1.1 Bezpečnostní strategie USA 2001–2005

11. září 2001 zaútočila teroristická organizace al-Káida na USA. Teroristické útoky měly podobu leteckých útoků na věže Světového obchodního centra ve městě New York. Tentýž den bylo napadeno západní čelo Pentagonu ve Washingtonu, D. C.. Další, však neuskutečněný teroristický cíl měl být podle všeho Bílý dům nebo budova Kapitolu v tomtéž městě. Civilní letadlo, které mělo zautočit na tyto cíle se však zřítilo do pole v jižní Pensylvánii (National Commission on Terrorist Attack Upon the United States nedatováno). Podle zpravodajství CNN bylo zabito celkem 2977 lidí (CNN 2015).

K těmto událostem se prezident Bush 14. září 2001 ve své řeči vyjádřil ve washingtonské Národní katedrále. Podotkl, že ač jsou USA mírumilovným národem, odpoví na tyto činy a v boji budou nelítostní (NSS USA 2002: 5). Téhož dne Kongres schválil rezoluci, která prezidentu umožňuje použít všechny dostupné a přiměřené nástroje vůči národům, osobám, organizacím, které plánují, pomáhají anebo se jakkoli podílejí na teroristických aktivitách.

7. října 2001 USA zahájily Operaci trvalá svoboda v Afghánistánu. Tato vojenská operace měla několik hlavních cílů. Mezi nejdůležitější patřilo vyhledávání a ničení výcvikových táborů al-Káidy. Dále pak měla za úkol ukončit podporu terorismu v tomtéž státě. Dalším cílem bylo svrhnout talibanský režim, který al-Káidě umožňoval tzv. *safe haven* neboli bezpečné útočiště. V listopadu téhož roku skončila válka v Afghánistánu jasným americkým vítězstvím. Výcvikové tábory al-Káidy byly rozsáhle zničeny a teroristická síť byla výrazně narušena. Režim Talibanu byl nahrazen novou vládou (Fischer 2008: 141).

V roce 2001 byl v Kongresu téměř jednomyslně přijat Vlastenecký zákon (*The USA Patriot Act*)²⁸. Tento zákon by měl od svého přijetí hrát klíčovou roli v rámci nově stanovených nástrojů pro detekci a prevenci terorismu. Zákon umožnil získávat informace o trestných činech souvisejících s terorismem. Například trestných činů týkající se chemických zbraní, zbraní hromadného ničení, zabíjení Američanů v zahraničí anebo financování terorismu. Zákon dále umožňuje federálním agentům vydání příkazu k získání obchodních záznamů z důvodu podezření z terorismu. Například vyšetřovatelé mohou usilovat o prodejní záznamy z chemických provozoven. Zákon také usnadňuje sdílení informací mezi vládními agenturami USA. Došlo ke zvýšení trestů teroristickým zločincům. Nově se trestá bioterorismus²⁹. Při soudním stíhání se pachatelům připočítávají sankce za žhářství, zabíjení ve federálních zařízeních, útočení na komunikační systémy, materiální podporu teroristům, rušení členů letové posádky a tak dále. Zákon zmiňuje nutnost používání nových technologií při vyšetřování teroristických činů (Department of Justice nedatováno).

V roce 2002 Bushova administrativa vydala NSS. Tato bezpečnostní strategie patří k nejdůležitějším dokumentům první Bushovy administrativy v oblasti boje proti terorismu. V úvodu je proklamováno, že USA čelí světové hrozbě terorismu. George W. Bush deklaroval, že USA nebudou rozlišovat mezi teroristy a těmi, kteří je podporují. Nebudou ani váhat použít vojenskou sílu k preemptivním zásahům (NSS USA 2002: 14–15). Preemptivní válka se stala klíčovým prvkem Bushovy strategie. Spočívala v předstihujících úderech na konkrétní cíl ve jménu ochrany USA a jejich spojenců, také ve jménu amerických ozbrojených sil v zámoří (Eichler 2001: 79). Tedy v preventivních vojenských akcích proti skupinám nebo zemím, které ohrožují USA (Capaccio 2009). Po vydání NSS 2002 fungovala strategie preempce jako nový přístup USA k bezpečnostním hrozbám, přičemž měla být používána ve dvou hlavních případech. V případě, že odstrašování darebných států není funkční, nebo ji tyto státy nepřijímají. Anebo v případě, že bezpečnostní hrozby spojené s použitím zbraní hromadného ničení by byly naléhavé.

---

²⁸ Celý název: *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism* (Hook 2011: 145).

²⁹ Bioterorismus můžeme definovat jako cílené používání chemických látek, patogenů či toxinů proti jednotlivcům, skupinám osob či vládám států. Jde například o použití infekčních materiálů ve snaze učinit otravu potravin či vody. Rovněž může jít o distribuci infikovaných předmětů, jako jsou deky nebo oblečení, které byly dříve používány infikovanými osobami, za účelem přenosu nemoci (Department of State Health Services 2015).

Po vydání NSS USA 2002 vyvolalo označení preemptivní války intenzivní debatu (Eichler 2001: 79). Obecně má stát právo na preemptivní útoky v případě, že čelí bezprostřední naléhavé hrozbě. Avšak Bushova interpretace preemptivních útoků je založena na prevenci vůči dlouhodobým potenciálním hrozbám (Fischer 2008: 140).

Dále je v NSS 2002 poznamenáno, že americká bezpečnostní strategie bude založena na internacionalismu, který reflektuje americké zájmy a hodnoty (NSS USA 2002: 5–7). NSS 2002 se ale z hlediska bezpečnostní kultury vyznačuje unilaterálním postupem (NSS USA 2002: 1–7).

Druhou fází války proti teroru je označována válka v Iráku, která začala v březnu roku 2003. I přesto, že tato operace měla stejnou mezinárodní podporu, setkala se s vlnou kritiky. Operace Irácká svoboda postrádala mandát Rady bezpečnosti OSN (Eichler 2001: 82). Někteří odborníci poukazovali na bezdůvodné vtrhnutí USA do Iráku. Avšak prezident Bush argumentoval tím, že Saddám Husajn několikrát porušil rezoluci OSN, která po Iráku požadovala transparentnost iráckého armádního arzenálu. Hlavním cílem mise USA bylo předcházet vývoji a držení zbraní hromadného ničení. Také předcházet jejich manipulaci teroristy, kteří údajně kooperovali s iráckým prezidentem. Tato operace byla prvním testovacím činem Bushovy preemptivní strategie (Fischer 2008: 141–142). Během tří týdnů mise dosáhla svých stěžejních cílů. Byl svržen režim Saddáma Husajna. Irák byl další zemí, která měla možnost transformace prozápadní země.

Tato válka čelila několika závažným kontroverzím, které byly USA dlouhodobě vytýkány. Nejen, že se zbraně hromadného ničení nikdy nenašly, neexistoval ani přímý důkaz o tom, že by Saddám Husajn byl jakkoli napojen na teroristy (Rogers 2008: 365).

Celkový přístup prezidenta Bushe k hrozbě globálního terorismu je označován jako Bushova doktrína. Jako završující dokument této doktríny můžeme považovat Globální postoj (*Global Posture Review*) z roku 2003. Tento strategický dokument byl schválen pod vlivem vojenského úspěchu ve válce v Iráku. Hlavní důraz je položen na větší přítomnost americké armády ve světě. GPR 2003 schválila, že se počet vojenských základen ve světě bude snižovat, avšak bude se dbát na zvyšování

schopností amerických jednotek rychle zasáhnout kdekoli na světě. Důraz je kladen jak na pozemní, tak na letecké obranné síly (Eichler 2001: 76).

4.1.2 Druhé funkční období 2005–2009

Do druhého funkčního období prezident Bush vstoupil 20. ledna 2005. Ve svém inauguračním projevu pronesl, že politika USA bude i nadále podporovat růst demokratických států a hnutí v každém národě a kultuře. USA budou chtít s konečným cílem ukončit tyranii ve světě (George W. Bush's Inaugural Address 2005). Obnovení bezpečnosti v nebezpečném světě zůstalo i nadále Bushovo prioritou (Gaddis 2005).

Vývoj bezpečnostní politiky v letech 2005–2009 udávala válka v Iráku. Od podzimu roku 2003 nastala změna k horšímu a USA vedly vleklou asymetrickou válku³⁰. Situace v Afghánistánu se rovněž nelepšila (Eichler 2001: 89).

Kontroverze související s globální válkou proti teroru vedly k výraznému upuštění od unilateralismu. Druhé období Bushovy administrativy je charakterizováno větším důrazem na multilateralismus a diplomacii. Ke změně dosavadního diskurzu dopomohlo i odlišné personální obsazení Bushovy druhé administrativy³¹ (Lepš 2009: 68).

4.1.2.1 Bezpečnostní strategie USA 2005–2009

Jak již bylo zmíněno, válka v Afghánistánu a Iráku nabrala po několika měsících válčení obrat k horšímu. Zejména v důsledku tohoto faktu musela Bushova administrativa přehodnotit svou strategii vůči terorismu.

Jedním ze strategických dokumentů vydaných Bushovo administrativou ve druhém volebním období je NSS 2006. Na základě tohoto dokumentu americká NSS vycházela ze dvou pilířů. První pilíř je zaměřen na podporu efektivních demokracií ve světě, svobody, justice, lidských práv a svobodného trhu. Druhý pilíř americké strategie se zaměřuje na konfrontaci novodobých výzev jako je terorismus, zbraně hromadného ničení, obchod s bílým masem či populační nemoci (NSS USA 2006: 1).

---

³⁰ Podle Emila Souleimanova se asymetrický konflikt vyznačuje „strukturálními odlišnostmi mezi vojenskými potenciály nepřátelených stran, kdy jeden z oponentů využívá pro maximalizaci užitečnosti svého vojenského potenciálu a zvýšení psychologického účinku radikálně odlišných prostředků“ (Souleimanov 2010b: 28).

³¹ Odchod ministra obrany Donalda Rumsfelda, pokles vlivu viceprezidenta Dicka Cheneyho (Lepš 2009: 68).

V rámci druhého pilíře chtějí USA spolupracovat se svými spojenci. Dále USA chtějí kooperovat s NATO, OSN, OBSE ale také i s nestátními organizacemi (NSS USA 2006: 7).

V celé strategii je i nadále používané označení válka proti teroru (*War on Terror*). Válka proti teroru v Afghánistánu a Iráku je zde kladně zhodnocena (NSS USA 2006: 8–9). Přesun k diplomacii je zjevný například v nové strategii vůči Iráku. Tato strategie je založena na politické, ekonomické a bezpečnostní spolupráci s Irákem. (NSS USA 2006: 13).

Pojmy související s terorismem se v této strategii objevovaly vůbec nejčastěji krát, ze všech zkoumaných strategií od roku 1990 dodnes. Celkem 124 krát. Terorismus byl Američany vnímán jako urgentní bezpečnostní hrozba.

Druhým významným strategickým dokumentem byla Národní obranná strategie (*National Defense Strategy*) vydaná v roce 2008, známá jako Gatesova doktrína³². Tato strategie zahrnuje významné změny Bushovy doktríny aplikované v prvním volebním období. Mění se například povaha interpretace mezinárodních hrozeb. Terorismu je nahrazen slovním spojením násilný extremismus. Strategie je nově zaměřena na kybernetické hrozby, přírodní katastrofy, pandemie či rostoucí regionální mocnosti (NDS USA 2008: 1–2).

Konfrontace s násilným extremismem by podle této strategie měla být dokončena pomocí vojenských, diplomatických a ekonomických prostředků. Pomocí použití *soft power* chtějí Američané udávat směr jednotlivým státům a také celému mezinárodnímu systému (NDS USA 2008: 6).

NDS 2008 nepoužívá označení *War on Terror*. Místo toho je termín nahrazen *long war* tedy dlouhou válkou. USA prohlašují, že i nadále je důležité bojovat vůči násilnému extremismu a chránit tak životy lidí svobodné společnosti (NDS USA 2008: 7).

Velmi důležitým rysem NDS 2008 je, že skoro ve všech kapitolách USA zdůrazňují, že chtějí v dlouhé válce postupovat se svými spojenci a partnery (Eichler 2001: 91). Dále je zdůrazněno použití diplomatických nástrojů při řešení a ukončování

---

³² Doktrína pojmenovaná podle tehdejšího ministra obrany USA Roberta Gatese (Eichler 2001: 91).

konfliktů (NDS USA 2008: 6). V rámci „zaměření na dlouhodobé preventivní působení“ hraje důležitou roli pojem *jointness*. Tento výraz klade důraz na vzájemné propojení všech možných nástrojů, které by mohly být využívány pro dosažení úspěchu v dlouhé válce (Eichler 2001: 92).

Bushovo druhé funkční období bylo založeno na zcela jiné bezpečnostní strategii než období první. Mezi lety 2005–2009 můžeme zaznamenat pokles vydaných bezpečnostních dokumentů vůči hrozbě terorismu. V případě NSS 2006 a NDS 2008 lze tvrdit, že Bushova administrativa ustoupila od unilaterálního a militantního jednání. Více se koncentrovala na spolupráci se státy, státními či nestátními organizacemi. Do své bezpečnostní strategie zahrнула diplomatické, ekonomické a další nástroje bezpečnostní politiky.

4.2 Prezidentství Baracka Obamy

V roce 2008 vyhrál prezidentské volby demokratický kandidát Barack Obama. Základním charakteristickým rysem těchto voleb byla polarizace diskutovaných témat. Debata se nesoustředila kolem domácí politiky USA. Šlo zejména o kritiku zahraničně-bezpečnostních témat jako například Bushova *War on Terror* (Eichler 2001: 99–100).

Obama ve svém inauguračním projevu v roce 2009 proklamoval, že americké vojenské jednotky budou během několika let opouštět Afghánistán a Irák (Barack Obama's Inaugural Address 2009). Obama také slíbil, že válku proti teroru změní od základů (McCrisken 2011: 781).

Barack Obama několikrát zdůraznil, že nechce jít ve šlépějích svého předchůdce. Nechce tedy přeměňovat svět k obrazu svému či nadměrně se spoléhat na vojenskou sílu USA. Jeho cíl spočíval v novém pojetí vedoucí úlohy USA (*leadership*) na počátku 21. století. Důraz byl kladen na globálně sdílené pojetí bezpečnosti a na společných hodnotách lidstva (Eichler 2001: 99–100).

Prezident USA zahájil debatu nad mimořádnou škálou domácích ale i zahraničních témat. Ve vnitroamerické politice vyzdvihoval zejména zvýšení kvality života prostřednictvím zdravotní reformy, transformace škol, rozvoji technologií, vědy a obchodu. Zlepšení ekonomické situace v době ekonomické krize bylo dalším

stěžejním tématem Obamovy administrativy (Barack Obama's Inaugural Address 2009). V bezpečnostně zahraniční oblasti šlo hlavně o zvýšení kontroly jaderného zbrojení, energetiku nebo životní prostředí (Kissinger 2009).

Agenda globálního terorismu byla zejména v prvním funkčním období prezidenta Obamy utlumena. Prezident sice několikrát prohlašoval, že i nadále bude bojovat proti terorismu, avšak víc se soustředil na kontrolu jaderného zbrojení v USA i ve světě. V druhém, současném volebním období můžeme v souvislosti s hrozbou Islámského státu zaznamenat mírný vývoj strategií proti tomuto fenoménu.

4.2.1 První funkční období 2009–2013

Prezident Obama nastoupil do svého úřadu 20. ledna 2009 jako 44. prezident USA. Jako 12. prezident USA má právo dát souhlas k použití jaderných zbraní (Eichler 2001: 100). Právě problematika šíření a kontroly jaderných zbraní v USA i ve světě se stala jedním z nejdůležitějších témat zahraničně-bezpečnostní politiky prvního funkčního období Baracka Obamy. Během prvních dvou let svého úřadu učinil podpis tzv. pražské smlouvy START, zveřejnění nové jaderné strategie USA či svolání celosvětové schůzky týkající se jaderné bezpečnosti (Eichler 2001: 104) Za svět bez jaderných zbraní, spolupráci mezi národy a posílení mezinárodní diplomacie v roce 2009 Barack Obama obdržel Nobelovu cenu za mír (Nobel Prize 2009).

V souvislosti s hrozbou jaderných zbraní Barack Obama považoval za další bezpečnostní výzvu tzv. jaderný terorismus. Tedy použití jaderných zbraní teroristy (Eichler 2001: 104). Věnoval se také válce proti teroru. V tomtéž roce představil novou strategii války v Afghánistánu. Ukončil válku v Iráku a v roce 2015 představil novou strategii v boji proti terorismu a jiným současným hrozbám.

Důležitou iniciativu v mezinárodním boji proti terorismu v rámci Obamovy administrativy hraje Globální protiteroristické fórum (*Global Counterterrorism Forum*). Jeho činnost byla zahájena 22. září 2001. V tomto uskupení působí protiterorističtí odborníci z celého světa, kteří se snaží identifikovat a řešit naléhavé hrozby terorismu (U.S. Department of State nedatováno b).

4.2.1.1 Bezpečnostní strategie USA 2009–2013

I přesto, že během prvního funkčního období byla daleko výraznější bezpečnostní politika týkající se kontroly a šíření jaderných zbraní, boj proti terorismu USA neskončil. V roce 2009 prezident Obama představil novou strategii boje ve válce v Afghánistánu. Cílem této strategie bylo zničení buněk al-Káidy a Talibanu, které působí mimo jiné i na pákistánském území. Klíčem k nové strategii je silná afghánská armáda a policejní sbor. Výcvik těchto složek by měli mít na starost američtí vojáci, kteří budou do Afghánistánu vysláni (MacAskill 2009).

V roce 2010 byla Obamovo administrativou vydána nová NSS. Obama hodlá i nadále pokračovat v této válce, ale jinými způsoby a prostředky. V tomto dokumentu zmínil, že USA musí bojovat proti teroru, avšak ne samy. V této válce je více než důležitá mezinárodní spolupráce (NSS USA 2010: 1). Důraz je mimo jiné kladen na diplomacii nebo spolupráci s Kongresem (NSS USA 2010: 14). V oblasti vymezení hrozeb pro americkou bezpečnost jsou největší hrozbou jaderné zbraně. V podobě jaderných střetů, nebo v podobě držení jaderných zbraní teroristy (NSS USA 2010: 23). Toto vymezení především apeluje na to, aby byla pozornost soustředěna na zabezpečení jaderných materiálů ve světě (Eichler 2001: 107). V rámci podkapitoly užití vojenské síly prezident USA prohlašuje, že tento prostředek je důležitý k ochraně amerických hodnot. Jeho nadměrné používání ale může působit kontraproduktivně (NSS USA 2010: 22).

V roce 2010 ve Washingtonu byl uskutečněn Summit o jaderné bezpečnosti. Toto celosvětové setkání bylo svoláno prezidentem Obamou (Vláda ČR 2010). Hlavním cílem summitu byla smlouva, týkající se toho, aby se jaderné materiály nedostaly do rukou teroristických organizací nebo diktátorských režimů. Eichler 109) Hrozba jaderného terorismu představovala riziko.

K 10. výročí teroristických útoků z 11. září 2001 byl současným prezidentem USA vydán dokument Národní strategie boje s terorismem (*National Strategy for Counterterrorism*). (The White House 2011). Tato strategie je součástí NSS 2010.

V úvodním prohlášení je zmíněno, že USA musejí ve válce proti terorismu udělat určitý postup kupředu. Hrozbě, které podle této strategie USA čelí, je al-Káida a její stoupenci. Téměř celá strategie je zaměřena na zničení této teroristické organizace. Ve strategii je zmínka o dopadení a zabití nejhledanějšího teroristy světa Usámy bin Ládina (NSC 2011: 3). Vůdce tehdejší teroristické organizace byl zabit 2. května 2011 v Pákistánu (CNN 2014b). Tento fakt je zde označován jako milník ve snaze zničit al-Káidu a její buňky. Další teroristické organizace, které ohrožují americké zájmy a proti kterým je třeba bojovat, jsou zmíněny Taliban, Hizbaláh a Revoluční síly Kolumbie (NSC 2011: 3). V nové strategii boje proti terorismu je zdůrazňovaná bezpečnostní spolupráce s ostatními státy a organizacemi, užití všech dostupných nástrojů včetně zpravodajských služeb, armády a práva v boji s teroristy. USA by v tomto boji měly vycházet ze svých základních hodnot (NSC 2011: 4). Ve strategii jsou také zmíněny úspěchy, kterých USA dosáhly za poslední 2 roky války proti teroru (The White House 2011). Například to, že se americkým vojenským silám podařilo v Afghánistánu a Pákistánu zničit vedení teroristické sítě al-Káida (NSC 2011: 1).

V protiteroristické politice Obama spíše navázal na svého předchůdce. Ukončení války v Iráku v roce 2011 bylo jedním ze zásadních kroků Obamovy politiky proti terorismu. USA z Iráku odešly s úspěchem. Režim Saddáma Husajna byl svržen a v zemi se konalo několik svobodných voleb. Někteří, jako například senátor McCain, odchodu USA z Iráku oponoval. Tvrdil, že USA z Iráku odešly předčasně, a že mohou ztratit to, čeho během osmi let války dosáhly (Brook 2011).

Během svého prvního úřadu se Barack Obama věnoval spíše problematice jaderných zbraní než vytváření určité protiteroristické strategie. Agresivní protiteroristická politika byla vytvořena v době úřadování jeho předchůdce. Barack Obama se snažil tuto politiku spíše tlumit než vyzdvihovat. Druhé volební období bylo v tomto směru, s ohledem na konkrétní události, více aktivnější.

4.2.2 Druhé funkční období 2013–současnost

Barack Obama vyhrál prezidentské volby v roce 2012 a 20. ledna 2013 vstoupil do svého druhého funkčního období. I v něm si prezident Obama stanovil velmi cílevědomé cíle. Ve vnitroamerické politice se chce zaměřit na hospodářské, sociální a

imigrační reformy. Jedním z nejambicióznějších plánů je prosadit novou legislativu o držení zbraní v USA (MacAskill 2013).

V oblasti zahraniční politiky deklaroval ukončení války v Afghánistánu, řešení izraelsko-palestinského konfliktu nebo vyjednávání s Íránem v oblasti jaderné otázky (MacAskill 2013).

Během několika posledních let se ve světě vyprofilovaly nové nebo staronové hrozby, které silně ohrožují bezpečnostně zahraniční politiku nejen USA. Obamova bezpečnostní politika se snaží těmto změnám v mezinárodním prostředí aktivně čelit. V únoru 2015 byla vydána NSS reagující na tyto bezpečnostní výzvy.

Druhé funkční období Baracka Obamy z hlediska konkrétní bezpečnostně zahraniční strategie je zatím těžké hodnotit. V průběhu psaní této práce totiž úřad prezidenta Obamy stále trvá. V důsledku radikální změny mezinárodního bezpečnostního prostředí nelze přesně předpokládat, jakým směrem se bude jeho bezpečnostní strategie ubírat.

4.2.2.1 Bezpečnostní strategie USA 2013–současnost

Během předvolební kampaně v roce 2012 Obama slíbil, že ukončí válku v Afghánistánu. Tento svůj slib splnil. 28. prosince 2014 došlo k oficiálnímu ukončení této nejdéle trvající války v amerických dějinách. I nadále však v Afghánistánu zůstane kolem deseti tisíc amerických vojáků. Jejich stažení se má uskutečnit nejpozději do konce roku 2016. V této oblasti bude působit mise NATO, která má afghánským vojenským silám a institucím pomoci při převzetí moci ve státě (Carroll 2014).

V únoru 2015 vyšla nová bezpečnostní strategie USA. S měnícím se bezpečnostním prostředím tato strategie vymezuje aktuální hrozby pro americkou bezpečnost. V úvodu je za jednu z největších hrozeb označen terorismus v podobě působení Islámského státu (NSS USA 2015).

Islámský stát (dále jen IS) je radikální islamistická skupina, která se zmocnila velké části území východní Sýrie, severní a západní části Iráku. V roce 2013 tato organizace proklamovala, že spojila své síly v Iráku a Levantě a vytvořila tzv. ISIL

(*Islamic state of Iraq and Levant*). Vytvoření tzv. chalífátu, brutální taktiky vražd unesených novinářů, vojáků či členů náboženských a etnických menšin vyvolávají obavy a strach všude po světě (BBC 2014).

Boj proti tomuto relativně novému fenoménu Obamova administrativa upřesnila v nově vydané NSS 2015. USA sice prohlašují, že mohou v případě narušení jejich bezprostředních zájmů zasáhnout unilaterálně. Avšak v tomto případě jsou daleko silnější v kolektivní akci. Je zde kladen mimořádně velký důraz na spolupráci mezinárodní koalice v konfrontaci této výzvě (NSS USA 2015)

Podle NSS 2015 se budou USA v boji proti IS koncentrovat na budování kapacit, které by měly předcházet extrémním a nebezpečným ideologií obecně. Především se budou snažit uchovat mimo dosah teroristů jaderné materiály. Obamova administrativa se bude soustředit na kolektivní akce v boji s touto hrozbou (NSS USA 2015: 7). USA kladou také důraz na spolupráci s regionálními partnery, které v boji proti terorismu hrají důležitou roli. Koncept boje proti terorismu také počítá ve spolupráci s několika rizikovými státy jako je Somálsko, Afghánistán a Irák. V státech, jako je Irák či Afghánistán se nacházejí teroristická útočiště IS. Před radikálními islamisty je potřeba chránit civilní obyvatelstvo, teritorium ale i vládu (NSS USA 2015: 10).

Další relativně nové hrozby pro USA jsou mimo jiné i kybernetické útoky, rostoucí agrese Ruska, dopady klimatických změn nebo infekční choroby jako například Ebola. V oblasti bezpečnostních vztahů USA dále chtějí rozvíjet tzv. pražskou agendu, tedy nešíření zbraní hromadného ničení. Přičemž tato agenda byla jednou z nejdůležitějších v prvním volebním období Baracka Obamy. V druhém období toto téma bylo v důsledku relativně nových hrozeb upozaděno.

Zatím je nemožné hodnotit protiteroristickou agendu Baracka Obamy v době, kdy jeho úřad není u konce. S vývojem hrozby Islámského státu se dá předpokládat, že bude vydaná konkrétnější strategie v boji s ním.

Podle počtu zmíněných slov spojených s terorismem můžeme zaznamenat, že protiteroristická rétorika slábne. I přesto, že USA zaznamenávají hrozby ze strany IS je vnímání hrozby terorismu v NSS USA 2015 srovnatelné s vnímáním tohoto fenoménu

v NSS USA z roku 1997. Tedy ještě před tím, než se USA staly terčem největších teroristických útoků vůbec.

5 ZÁVĚR

Bezpečnostní strategie USA jsou nedílnou součástí americké zahraničně-bezpečnostní politiky. Jedná se o programové dokumenty, které mají za úkol definovat bezpečnostní výzvy USA a také změny mezinárodního prostředí. Prostřednictvím těchto strategických dokumentů USA vytváří svou zahraničně-bezpečnostní politiku. Jednou z těchto výzev byl a zůstává globální terorismus.

Při zkoumání tohoto fenoménu jsme došli k závěru, že v rámci jeho historického ale i současného vymezení existuje několik definic. O globálním terorismu se začalo mluvit zejména po 11. září 2001. Avšak jeho globální charakter jsme mohli zaznamenat i v průběhu 90. let 20. století.

Co se týče obecné definice terorismu, je podle Waltera Laqueura téměř nereálné, dobrat se té nejjednoznačnější (Laqueur 2001:7). V naší práci jsme vycházeli z vymezení vyplývající z NSS USA vydané v roce 2002. Terorismus je zcela uvážen, politicky motivované násilí na nevinných civilistech (NSS USA 2002: 5).

Globální terorismus - jak implikuje samotný termín - se vyznačuje především tím, že působí celosvětově. Důležitou roli hraje geografický rozměr tohoto terorismu. Globální teroristé mají své organizace, sítě a buňky po celém světě. Jejich cíle neznají meze ve smyslu, že atakují své nepřátele prakticky kdekoli na světě. Také profil samotných útočníků je v jistém smyslu globální. Teroristé pocházejí ze světových regionů. Hlavní podstata globálního terorismu ale tkví v ideologii islámského fundamentalismu, která je militantní, agresivní a vysoce nebezpečná (Makariusová 2013: 54–55).

V této práci jsme zkoumali vývoj bezpečnostních strategií USA po skončení studené války. Pokusili jsme se analyzovat, jakým způsobem reagovaly bezpečnostní strategie USA na hrozbu globálního terorismu po konci studené války. Cílem bylo zodpovědět otázku, jak se měnila, po dobu úřadování čtyř amerických prezidentů od roku 1989 dodnes, interpretace globálního terorismu v bezpečnostních strategiích USA.

V průběhu prezidentování George H. W. Bushe došlo k ukončení dlouholetého bipolárního konfliktu mezi USA a SSSR. Pro americkou zahraniční politiku tento fakt

znamenal jednoznačně největší geopolitickou výhru v celé své historii (Madelbaum nedatováno). Tehdejší mezinárodní prostředí procházelo několika zásadními změnami, které s sebou přinesly určité bezpečnostní hrozby a výzvy v souvislosti s tehdejší mezinárodní situací. Hlavní bezpečnostní hrozbou se bezprostředně po konci studené války stalo možné šíření zbraní hromadného ničení.

NSS USA vydané v letech 1990 a 1993 se věnují především redukci a nešíření zbraní hromadného ničení. Jako určitá bezpečnostní výzva je v těchto strategiích považován i mezinárodní terorismus (NSS USA 1990, 1993). Zejména v podobě států, které ho podporují (NSS USA 1990: 7–8).

V NSS USA z roku 1993 je na terorismus, jako na bezpečnostní hrozbu USA, kladena poměrně výraznější pozornost. Tento fakt vyplývá z toho, že terorismu je v NSS USA 1993 věnována samostatná kapitola. I přesto, že je zde zmíněno, že riziko terorismu se neustále zmenšuje, i nadále představuje pro USA bezpečnostní hrozbu (NSS USA 1993: 18).

V průběhu osmileté administrativy Billa Clintona jsme v oblasti vývoje bezpečnostních strategií vůči globálnímu terorismu zaznamenali, v porovnání s předchozím prezidentem USA, větší angažovanost ve vydávání protiteroristických strategiích. Samotný prezident USA se snažil vydávat každoročně NSS USA, což v porovnání s ostatními třemi zkoumanými prezidenty je výjimka. V reakci na teroristické útoky v 90. letech 20. století prezident vydal i několik direktiv.

Za vlády Billa Clintona byla hrozba terorismu vnímána naléhavěji, než v době předchozí administrativy. Bill Clinton této hrozbě věnoval v zahraničně-bezpečnostní politice celkově velkou pozornost. To se promítlo i v každé vydané NSS za jeho úřadování. Téma terorismus byl pokaždé obsažen v samostatné kapitole. Přičemž tyto kapitoly v celku reagují na teroristické útoky spáchané proti USA v předešlých letech. Následně se v nich klade důraz na zlepšení veškerých bezpečnostních nástrojů a složek státní moci v boji proti terorismu.

V rámci našeho výzkumu jsme došli k závěru, že vydané NSS USA v prvním volebním období Billa Clintona se problematice terorismu věnovali spíše povrchově. V NSS USA z let 1994, 1995, 1996 je sice terorismus uchopen jako bezpečnostní

hrozba a výzva pro USA avšak kapitoly z těchto NSS pojednávající o tomto fenoménu se od sebe téměř neliší. Je zde kladen důraz především na zlepšení a využití všech možných nástrojů v boji proti terorismu, tedy včetně unilaterálního postupu.

Zato v druhém volebním období vydal Bill Clinton v NSS USA 1997 konkrétnější protiamerickou politiku v souvislosti s narůstající hrozbou terorismu, kterou jsme demonstrovali na příkladech teroristických útoků proti USA v 90. letech 20. století. V roce 1998 byly vydány dvě prezidentské směrnice věnující se této hrozbě. Tedy protiteroristická politika USA byla legislativně ukotvena. V NSS USA z roku 1999 je terorismus vůbec poprvé spojován s Usámou bin Ládinem a jeho teroristickou sítí. Intenzivní teroristické útoky proti USA na konci 90. let minulého století měly dopad na četnější výskyt slov týkajících se terorismu v NSS USA 2000.

Nejvíce byl terorismus zmíněn v bezpečnostních strategiích USA po konci studené války v době úřadování George W. Bushe. Tento fakt byl jednoznačně ovlivněn největšími teroristickými útoky v dějinách lidstva, které se uskutečnily na teritoriu USA. Struktura a obsah NSS USA 2002, 2006 byly zcela podřízeny problematice terorismu a jeho řešení. Doktríny, zákony a další bezpečnostní strategie byly rovněž podrobeny zahraničně-bezpečnostním nástrojům v boji proti terorismu. I zahraniční politika tehdejšího prezidenta USA reagovala na hrozbu terorismu.

V důsledku negativních ohlasů na Bushovu zahraniční politiku, zejména na válku proti teroru, následující prezident Barack Obama terorismu v NSS USA a jiných bezpečnostních dokumentech velký prostor nedával. V jeho prvním funkčním období se spíše zaměřoval na problematiku šíření jaderných zbraní. Avšak v NSS USA 2010 proklamoval, že i nadále bude bojovat s terorismem, zejména s tzv. jaderným terorismem. Jeho strategie v boji s terorismem by podle NSS USA 2010 měla být umírněnější a založena na větší spolupráci s ostatními státy. Ukončení války v Iráku v roce 2011 se stalo jedním ze základních kroků Obamovy protiteroristické strategie v rámci jeho první administrativy.

Ve druhém funkčním období prezidenta Obamy nastává postupný zlom v protiteroristické rétorice. V reakci na změnu mezinárodního bezpečnostního prostředí byla vydána NSS USA 2015. Tato prozatím nejnovější bezpečnostní strategie klade důraz na nové bezpečnostní hrozby pro USA. Mezi nimi se vyskytuje i relativně

nový fenomén IS. V současné době nelze zhodnotit, jakým způsobem se budou vyvíjet bezpečnostní strategie v boji proti terorismu, potažmo IS, jelikož se souběžně teprve rozvíjí. Kromě této bezpečnostní hrozby je zde zmíněna i agresivní politika Ruska, nebezpečí šíření virů, jako je Ebola či kybernetické útoky (NSS USA 2015).

Celkově můžeme říci, že intenzita rétoriky globálního terorismu v NSS USA, jako nejdůležitějších strategických dokumentů USA, souvisí s několika faktory. Asi nejdůležitějším faktorem jsou mezinárodní souvislosti a doba, ve které je NSS USA vydána.

V předešlých odstavcích jsme zaznamenali, že v době, kdy dochází například k mimořádným událostem v mezinárodním systému - jako tomu bylo po roce 1989 - byl terorismus jako téma zahraniční agendy vnímán jako druhořadá záležitost. Naopak v době, kdy dochází k četnějším teroristickým útokům a jejich intenzita nabývá na síle, je vnímání terorismu v NSS USA, popřípadě v jiných strategických dokumentech, daleko větší.

Po roce 2001, respektive v roce 2006, jsme zaregistrovali vůbec nejčastější zmínky o terorismu ve všech strategických dokumentech USA. K tomu dopomohly již avizované největší teroristické útoky z 11. září 2001. S nástupem posledního a současného prezidenta USA, Baracka Obamy, jsme zaznamenali mírnější protiteroristickou rétoriku v NSS USA. Avšak v současné době si můžeme všimnout nárůstu počtu slov terorismu konkrétně v NSS USA 2015. Tento fakt souvisí především s relativně novou bezpečnostní hrozbou v podobě Islámského státu a jeho přívrženců.

Interpretace terorismu se v bezpečnostních strategiích, zejména v NSS USA, příliš neměnila. Jeho pojetí bylo více či méně konstantní. Avšak naléhavost hrozby terorismu, od konce studené války až po současnost, byla a je vnímána daleko více. Hrozba terorismu se pro Američany během 90. let minulého století stala vážnější, než tomu bylo bezprostředně po roce 1989. Největší zlom ve vnímání nebezpečí ze strany terorismu nastal po roce 2001. Od té doby je terorismus, resp. globální terorismus chápán jako jedna z největších bezpečnostních hrozeb pro USA. Doložení výše uvedených faktů reflektuje přiložená tabulka s grafem, které dokládají vnímání

terorismu na počtu zmíněného kořenu slova *terror* v každé NSS od konce studené války až dodnes.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Barack Obama's Inaugural Address (2009). *Barack Obama's Inaugural Address. January 20, 2009* (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=44>, 28. 3. 2015).

BBC (nedatováno). *1998: US embassies in Africa bombed* (http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/august/7/newsid_3131000/3131709.stm, 21. 3. 2015).

BBC (2014). *What is Islamic State?* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>, 30. 3. 2015).

Bill Clinton's Inaugural Address (1993). *Bill Clinton's Inaugural Address. January 20, 1993* (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=46366>, 3. 4. 2015).

Brook, Tom Vanden (2011). *U. S. formally declares end of Iraq War. USA Today. 15. 12. 2011* (<http://usatoday30.usatoday.com/news/world/iraq/story/2011-12-15/Iraq-war/51945028/1>, 30. 3. 2015).

Capaccio, Tony (2009). *Bush Preemptive Strike Doctrine Under Review, May Be Discarded. Bloomberg. 15. 10. 2009* (<http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=aw4BqFAVbkf8>, 9. 4. 2015).

Carroll, Lauren (2014). *Combat mission in Afghanistan ends. Politifact. 29. 12. 2014* (<http://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/promise/1096/end-war-afghanistan-2014/>, 30. 3. 2015).

CIA (2012). *Terrorist Bombing of Pan Am Flight 103* (<https://www.cia.gov/about-cia/cia-museum/experience-the-collection/text-version/stories/terrorist-bombing-of-pan-am-flight-103.html>, 2. 3. 2015).

Clarke, Richard A. (2005). *Strategie války proti terorismu* (Praha: Alfa).

CNN (1995). *Ambassador: Car bomb destroyed military building* (http://edition.cnn.com/WORLD/9511/saudi_blast/11am/, 4. 3. 2015).

CNN (2014a). *Pan Am Flight 103 Fast Facts* (<http://edition.cnn.com/2013/09/26/world/pan-am-flight-103-fast-facts/>, 6. 2. 2015).

CNN (2014b). *Death of Osama bin Laden Fast Facts* (<http://edition.cnn.com/2013/09/09/world/death-of-osama-bin-laden-fast-facts/>, 30. 3. 2015).

CNN (2015). *September 11th Fast Facts* (<http://edition.cnn.com/2013/07/27/us/september-11-anniversary-fast-facts/>, 19. 3. 2015).

Congress (1995). *H.R. 1710 - Comprehensive Antiterrorism Act of 1995. Congress.* (<https://www.congress.gov/bill/104th-congress/house-bill/1710/summary/115894>, 4. 3. 2015).

Congressional Record (2006). *Congressional Record. Proceedings and Debates of the 109th Congress, Vol. 152, Pt. 9* (Washington: United States Government Printing Office).

Department of Justice (nedatováno). *The USA Patriot Act: Preserving Life and Liberty* (<http://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>, 25. 3. 2015).

Department of State Health Services (2015). *History of Bioterrorism* (https://www.dshs.state.tx.us/preparedness/bt_public_history.shtm, 17. 4. 2015).

Drehle, David Von – Smith, R. Jeffrey (1993). *U.S. Strikes Iraq for Plot to Kill Bush*. Washington Post (<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/longterm/iraq/timeline/062793.htm>, 2. 3. 2015).

Dumbrell, John (2008). America in the 1990s: Searching for Purpose. In: Cox, Michael – Stokes, Doug, *US Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press), s. 88 – 104.

Dytrich, Ondřej (2010). Bush, boj proti terorismu a Saúdská Arábie: Mezi idealismem a realpolitikou. In: Souleimanov, Emil ed., *Terorismus. Pokus o porozumění* (Praha: Slon), s. 228–239.

Eichler, Jan (2009a). Hlavní aktéři globální války proti terorismu (GWOT), jejich sociální sítě, alokativní a autoritativní zdroje. *Sociología* 41 (5), s. 457–484.

Eichler Jan (2009b). *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace* (Praha: Portál).

Eichler, Jan (2011). Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU, ČR (Praha: Karolinum).

EPA (nedatováno). *Presidential Decision Directives*. (<http://www.epa.gov/radiation/rert/presidentialdirectives.html#pdd39>, 4. 3. 2015).

Erlanger, Steven (2001). *4 Guilty in Fatal 1986 Berlin Disco Bombing Linked to Libya*. New York Times. (<http://www.nytimes.com/2001/11/14/world/4-guilty-in-fatal-1986-berlin-disco-bombing-linked-to-libya.html>, 2. 3. 2015).

FAS (nedatováno a). *Presidential Decision Directives [PDD]. Clinton Administration 1993-2000* (<http://fas.org/irp/offdocs/pdd/>, 2. 3. 2015).

FAS (nedatováno b). *Text: US Grand Jury Indictment Against Usama bin Laden* (http://fas.org/irp/news/1998/11/98110602_nlt.html, 2. 3. 2015).

FAS (nedatováno c). *Countering the Changing Threat of International Terrorism* (<http://fas.org/irp/threat/commission.html>, 5. 3. 2015).

FAS (2014). *Fact Sheet. Combating Terrorism: Presidential Decision Directive 62* (<http://fas.org/irp/offdocs/pdd-62.htm>, 3. 3. 2015).

FBI (nedatováno). *FBI 100. First Strike: Global Terror in America. The Federal Bureau of Investigation* (http://www.fbi.gov/news/stories/2008/february/tradebom_022608, 2. 3. 2015).

Fischer, Beth A. (2008). Military Power and US Foreign Policy. In: Cox, Michael – Stokes, Doug, *US Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press), s. 129–143.

Gaddis, John Lewis (2005). *Grand Strategy in the Second Term*. Foreign Affairs (<http://www.foreignaffairs.com/articles/60421/john-lewis-gaddis/grand-strategy-in-the-second-term>, 25. 3. 2015).

George H. W. Bush's Inaugural Address (1989). *George H. W. Bush's Inaugural Address. January 20, 1989* (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16610>, 5. 2. 2015).

George H. W. Bush's Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union (1991). *George H. W. Bush's Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. January 29, 1991* (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=19253>).

George W. Bush's Inaugural Address (2001). *George H. W. Bush's Inaugural Address*. January 20, 2001 (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=25853>, 26. 3. 2015).

George W. Bush's Inaugural Address (2005). *George H. W. Bush's Inaugural Address*. January 20, 2005 (<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=58745>, 26. 3. 2015).

Global Terrorism Database (nedatováno). *Incidents* (http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=5&casualties_type=&casualties_max=&country=217&count=100&expanded=yes&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc#results-table, 5. 3. 2015).

Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986, Title VI., Sec. 603, 85–86.

Gray, John (2005). *Al Kajda a co to znamená být moderní* (Praha: Mladá fronta).

Hoffman, Bruce (2006). *Inside Terrorism* (New York: Columbia University Press).

Hook, Steven W. (2011). *U.S. Foreign Policy. The Paradox of World Power* (Washington, D.C.: CQ Press).

Kennedy-Pipe, Caroline (2008). American Foreign Policy afted 9/11. In: Cox, Michael – Stokes, Doug, *US Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press), 401–416.

Khol, Radek (2005). Národní bezpečnostní strategie USA. *Mezinárodní vztahy 2005* (1), s. 75.

Kissinger, Henry (2002). *Potřebuje Amerika zahraniční politiku?. Cesta k diplomacii pro 21. století* (Praha: BB art).

Kissinger, Henry A. (2009). Obama's Foreign Policy Challenge. *Washington Post*. 22. 4. 2009 (<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/21/AR2009042102967.html>, 30. 3. 2015).

Kuchyňková, Petra (2001). Administrativa Billa Clintona. In: Suchý, Petr ed. *Zahraniční politika USA v devadesátých letech dvacátého století* (Brno: Masarykova univerzita), s. 33–72.

Laqueur, Walter (2000). *The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* (New York: Oxford University Press).

Laqueur, Walter (2001). *A History of Terrorism* (New Brunswick: Transaction Publishers).

Leffler, Melvyn P. (2011). *September 11 in Retrospect. George W. Bush's Grand Strategy, Reconsidered.* Foreign Affairs (<http://www.foreignaffairs.com/articles/68201/melvyn-p-leffler/september-11-in-retrospect>, 20. 3. 2015).

Lepš, Jakub (2009). Zahraniční politika USA mezi prezidentem a Kongresem. In: Kozák, Kryštof a kol., *Zahraniční politika USA na začátku 21. století* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky), s. 48–87.

Lieven, Anatol (nedatováno). *The Spectre of Wolfowitz.* *American Review* (<http://americanreviewmag.com/opinions/The-spectre-of-Wolfowitz>, 3. 3. 2015).

Makariusová, Radana (2013). *Terorismus, globální terorismu a éra Al-Káidy* (Praha: Metroplitan University Prague Press).

Mandelbaum, Michael (nedatováno). *The Bush Foreign Policy*. Foreign Affairs, (<http://www.foreignaffairs.com/articles/46269/michael-mandelbaum/the-bush-foreign-policy>, 5. 2. 2015).

MacAskill, Ewen (2009). Barack Obama sets out new strategy for Afghanistan war. *The Guardian*. 27. 3. 2009 (<http://www.theguardian.com/world/2009/mar/27/obama-new-strategy-afghanistan-war>, 29. 3. 2015).

MacAskill, Ewen (2013). Barack Obama sworn in for second term as US president. *The Guardian*. 20. 1. 2013 (<http://www.theguardian.com/world/2013/jan/20/barack-obama-sworn-in-us-president>, 30. 3. 2015).

Martin, Gus (2011). *The SAGE Encyclopedia of Terrorism* (California: SAGE).

McCrisken, Trevor (2011). Ten years on: Obama's war on terrorism in rhetoric and practice. *International Affairs* 87 (4), 781–801.

National Commission on Terrorist Attack Upon the United States (nedatováno). *The 9/11 Commission Report. Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States* (http://www.9-11commission.gov/report/911Report_Exec.htm, 17. 3. 2015).

NDS USA (2008). *National Defense Strategy, Department of Defense USA, June 2008* (<http://www.defense.gov/news/2008%20National%20Defense%20Strategy.pdf>, 28. 3. 2015).

Nobel Prize (2009). *The Nobel Peace Prize for 2009* (http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2009/press.html, 30. 3. 2015).

NSC (2011). *National Strategy for Counterterrorism, The White House, June 2011* (https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/counterterrorism_strategy.pdf, 30. 3. 2015).

NSS USA (1990). *National Security Strategy of the United States of America, The White House, March 1990* (<http://nssarchive.us/NSSR/1990.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1991). *National Security Strategy of the United States of America, The White House, August 1991* (<http://nssarchive.us/NSSR/1991.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1993). *National Security Strategy of the United States of America, The White House, January 1993* (<http://nssarchive.us/NSSR/1993.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1994). *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, The White House, July 1994* (<http://nssarchive.us/NSSR/1994.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1995). *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, The White House, February 1995* (<http://nssarchive.us/NSSR/1995.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1996). *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, The White House, February 1996* (<http://nssarchive.us/NSSR/1996.pdf>, 4. 3. 2015).

NSS USA (1997). *A National Security Strategy For a New Century, The White House, May 1997* (<http://nssarchive.us/NSSR/1997.pdf>, 6. 3. 2015).

NSS USA (1998). *A National Security Strategy For a New Century, The White House, October 1998* (<http://nssarchive.us/NSSR/1998.pdf>, 6. 3. 2015).

NSS USA (1999). *A National Security Strategy For a New Century, The White House, December 1999* (<http://nssarchive.us/NSSR/2000.pdf>, 30. 3. 2015).

NSS USA (2000). *A National Security Strategy For a Global Age, The White House, December 2000* (<http://nssarchive.us/NSSR/2001.pdf>, 25. 3. 2015).

NSS USA (2002). *The National Security Strategy of the United States of America, The White House, September 2002* (<http://nssarchive.us/NSSR/2002.pdf>, 25. 3. 2015).

NSS USA (2006). *The National Security Strategy of the United States of America, The White House, March 2006* (<http://nssarchive.us/NSSR/2006.pdf>, 25. 3. 2015).

NSS USA (2010). *National Security Strategy, The White House, May 2010* (<http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf>, 25. 3. 2015).

NSS USA (2015). *National Security Strategy, The White House, February 2015* (<http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf>, 25. 3. 2015).

Office of the Secretary of Defense (1991). *Annual Report to the President and the Congress* (http://history.defense.gov/Portals/70/Documents/annual_reports/1991_DoD_AR.pdf, 4. 3. 2015).

Pohly, Michael – Durán, Chalid (2001). *Usáma bin Ládín a mezinárodní terorismus* (Brno: Jota).

Reimer, Petr – Žídková, Markéta (2010). Historický vývoj fenoménu protistátního vývoje. In: Souleimanov, Emil ed., *Terorismus. Pokus o porozumění* (Praha: Slon), s. 52–67.

Rogers, Paul (2008). Global Terrorism. In: Cox, Michael – Stokes, Doug, *US Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press).

Roman J., Peter (2007). Can Goldwater-Nichols Reforms for the Interagency Succeed?. Stimson. 19. 4. 2007 (<http://www.stimson.org/spotlight/can-goldwater-nichols-reforms-for-the-interagency-succeed/>, 28. 12. 2014).

Safire, William (1994). *Essay; The En-En Document*. New York Times (<http://www.nytimes.com/1994/08/25/opinion/essay-the-en-en-document.html?pagewanted=2>, 2. 3. 2015).

Scharft, Michael P. – Williams, Paul R. (2010). *Shaping Foreign Policy in Times of Crisis. The Role of International Law and the State Department Legal Adviser* (New York: Cambridge University Press).

Souleimanov, Emil (2010a). Terorismus. Pokus o terminologickou jasnost. In: Souleimanov, Emil ed., *Terorismus. Pokus o porozumění* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 32-47.

Souleimanov, Emil (2010b). Terorismus ve spleti asymetrických hrozeb současnosti. In: Souleimanov, Emil ed., *Terorismus. Pokus o porozumění* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 13–31.

Suchý, Petr (2001). Nové výzvy pro americkou zahraniční politiku. In: Suchý, Petr ed. *Zahraniční politika USA v devadesátých letech dvacátého století* (Brno: Masarykova univerzita), s. 7–9.

The Library of Congress (nedatováno). *Bill Summary & Status. 104th Congress (1995-1996) S.735 CRS Summary* (<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d104:SN00735:@@D&summ2=m&>, 4. 3. 2015).

Tritten, James John (1992). *Our new national security strategy. America promises to come back* (Praeger: Westport).

The White House (nedatováno). *George W. Bush* (<https://www.whitehouse.gov/1600/presidents/georgewbush>, 20. 3. 2015).

The White House (2011). *Fact Sheet: National Strategy for Counterterrorism* (<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/29/fact-sheet-national-strategy-counterterrorism>, 30. 3. 2015).

Tyler, Patrick E. (1992). *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop*. New York Times. (<http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/us-strategy-plan-calls-for-insuring-no-rivals-develop.html>, 3. 3. 2015), 1–2.

U.S. Department of Defense (nedatováno). *The Protection of U.S. Forces Abroad*, Vol. 11, Num. 88 (<http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=937>, 4. 3. 2015).

U.S. Department of State (nedatováno a). *Foreign Terrorist Organizations* (<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>, 20. 3. 2015).

U.S. Department of State (nedatováno b). *Global Counterterrorism Forum* (<http://www.state.gov/j/ct/gctf/>, 9. 4. 2015).

Vilímek, Petr (2001). *Vývoj obranné politiky USA v devadesátých letech XX. století*. In: Suchý, Petr ed, *Zahraniční politika USA v devadesátých letech dvacátého století* (Brno: Masarykova univerzita), s. 87–114.

Vláda ČR (2010). *Jaderný summit ve Washingtonu* (<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=70640&tmplid=50>, 30. 3. 2015).

9/11 Memorial (nedatováno). *USS Cole Bombing* (<http://www.911memorial.org/uss-cole-bombing>, 9. 3. 2015).

7 RESUMÉ

In this study, we examined the development of US National Security Strategies after the Cold War. We tried to analyze how the US NSS responded to the threat of global terrorism after the end of the Cold War.

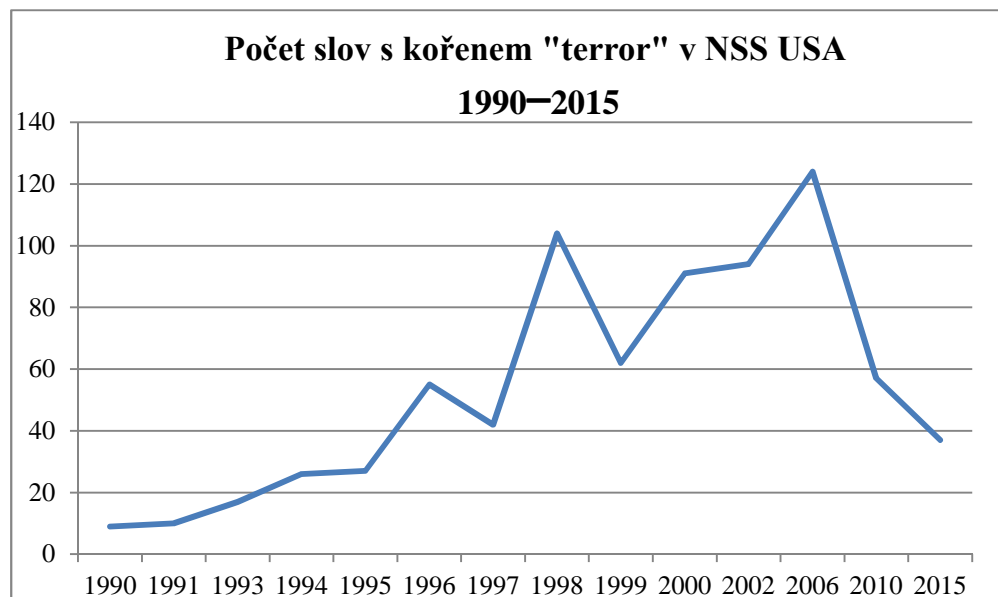
Overall, we can say that the interpretation of global terrorism in the most important strategic documents in the USA - NSS is related to several factors. Perhaps the most important factor is the international context and the period in which is the NSS of USA issued. Interpretation of terrorism in the NSS has not really changed in response to terrorist attacks. But urgency of perception of the terrorism threat has changed.

We noticed that at a time when there are other incidents in the international system - as it was in 1989 - the terrorism was perceived as a secondary topic. On the contrary at a time when there are more frequent terrorist attacks and their intensity becomes very strong, the urgency of terrorism in NSS of USA, or in other strategic documents, is far more urgent.

8 PŘÍLOHY

Prezident	rok vydání NSS	počet slov s kořenem "terror"
G. H. W. Bush (Republikánská strana)	1990	9
	1991	10
	1993	17
B. Clinton (Demokratická strana)	1994	26
	1995	27
	1996	55
	1997	42
	1998	104
	1999	62
	2000	91
G. W. Bush (Republikánská strana)	2002	94
	2006	124
B. Obama (Demokratická strana)	2010	57
	2015	37

Tabulku zpracovala Veronika Suková dle zdrojů NSS USA vydaných od 1990–2015

Graf zpracovala Veronika Suková dle zdrojů NSS USA vydaných od 1990–2015